

Invandring och integration

– möjligheter och utmaningar, för Gotlands framtid

Publiceringsår: 2012

Titel: Invandring och integration – möjligheter och utmaningar, för Gotlands framtid

Text: Erik Sigward (praktikant Länsstyrelsen hösten 2011), Elin Turesson (integrationshandläggare)

Vi behöver bli fler

Gotland behöver fler invånare. Vi behöver bli fler som kan delta i arbetskraften och i samhällslivet. Vision 2025 handlar om just detta. Visionen är inriktningsdokumentet om vad alla offentliga aktörer bör arbeta för. Gotland har idag lägst andel utlandsfödda personer i landet och begränsad mångfald. Mångfald handlar om att använda de resurser som finns i människor och deras erfarenheter, utbildning, idéer och kultur och se det som en tillgång till det gotländska samhället.

Syftet med detta dokument är att öka kunskapen om invandring och integration och framförallt kopplat till utveckling och tillväxt samt alla de positiva effekter som ett lyckat arbete med invandring och integration kan medföra. Materialet ska fungera som en plattform för diskussion om dessa frågor på Gotland och ska förhoppningsvis leda till konkreta idéer om vad olika aktörer på Gotland kan göra. Målgrupp är tjänstemän och politiker i kommunala verksamheter, statliga myndigheter samt föreningar och andra ideella aktörer.

Vi är många som, inom våra områden och uppdrag, kan bidra till att öka invandringen och ge ett gott mottagande till dem som kommer till vår ö.

Rapporten innehåller intressanta diskussionsfrågor - så sätt er ner och prata om vilka utmaningar och möjligheter som finns och vad just ni kan göra för att utveckla arbetet med invandring och integration på Gotland!

Cecilia Schelin Seidegård

Landshövding

Innehåll

1. Inledning	7
1.1 Länsstyrelsens uppdrag och insatser.....	7
2. Bakgrund	9
2.1 Demografiska utmaningar – en internationell fråga	9
2.2 Fakta om invandring	10
2.2.1 EU/EES.....	11
2.2.2 Arbetskraftsinvandring.....	12
2.2.3 Anhöriginvandring.....	12
2.2.4 Asylsökande, kvotflyktingar och anhöriga till dem	12
2.3 Invandring till Gotland.....	13
2.4 Reformerad flyktingmottagning.....	17
2.4.1 Ekonomisk ersättning.....	19
2.5 Flyktingmottagning – ansvar och möjligheter.....	19
3. Mångfald – en resurs för Gotlands utveckling.....	21
3.1 Goda exempel.....	21
4. Invandring för positiv befolkningsutveckling	23
4.1. Befolkningsutveckling – utmaning och vision för Gotland	23
4.2 Konkurrens mellan regioner/kommuner	23
4.3 Landsbygdsutveckling.....	24
4.4 Goda exempel.....	25
5. Invandring och tillväxt	27
5.1 Arbetskraftsförsörjning	27
5.1.1 Goda exempel	30
5.2. Företagande	32
5.2.1 Ett företagsklimat med förutsättningar för <i>alla</i> att vara företagare	32
5.2.2 Goda exempel	33
6. Vägar framåt.....	34
6.1 Bostäder är en förutsättning	34
6.2 Samarbete med potentiella arbetsgivare.....	34

6.3 Social integration	34
6.4 Goda exempel.....	34
6.5 Information och markandsföring	35
6.6 Kraftsamling i projekt	35
6.7 Samarbete	35
7. Källor	37

Figurer

Figur 1. Mål för integrationspolitiken	8
Figur 2. Beviljade uppehållstillstånd och registrerade uppehållsrätter 2010.....	11
Figur 3. Invandrare och utvandrare på Gotland från och till utlandet 2010	13
Figur 4. Utrikes födda kvinnor och män 2010-12-31	13
Figur 5. Medborgarskap hos Gotlands läns invandrare och utvandrare 2009, procent.....	14
Figur 6. Mottagna i kommun utifrån utbetalad schablonersättning.....	15
Figur 7. Flyktningmottagandet fördelat på län 2010, antal	16
Figur 9. Befolkningsutvecklingen i landets kommuner år 2010.	24
Figur 10. Sysselsatta bland inrikes och utrikes födda 20-64 år.....	29
Figur 11. Sysselsatta utrikes födda kvinnor och män, 20-64 år	30

Ord och begrepp

Nedan förklaras några av de begrepp som används i rapporten

- **Invandring** - Varaktig inflyttning (immigration) av människor till ett land från ett annat¹. I denna rapport benämns även den flytt som sker av personer från andra länder till Gotlands län som invandring.
- **Integration** - En process som leder till att skilda enheter förenas; även resultatet av en sådan process². Begreppet används för att beskriva den process genom vilken personer med annat etniskt ursprung än den svenska blir delaktiga i samhället.
- **Mångfald** - En variation av olika egenskaper hos individerna i en social grupp. Etnisk mångfald beskrivs som ett mänskligt kollektiv sammansatt av individer av många enskilda etniciteter³.
- **Etnicitet** - Identifikation med och känsla av tillhörighet till en etnisk grupp⁴.

¹ Nationalencyklopedin

² Nationalencyklopedin

³ Wikipedia

⁴ Nationalencyklopedin

1. Inledning

Rapporten är uppdelad i fem avsnitt där det första diskuterar mångfald som en resurs för utvecklingen på Gotland. Därefter fokuserar vi på invandring som en faktor för en positiv befolkningsutveckling för att sedan gå in på hur invandring och tillväxt hänger ihop. Slutligen ger vi förslag på åtgärder och vill sätta fokus på hur vi tillsammans kan arbeta vidare.

Inom varje avsnitt ges en kort introduktion till området, goda exempel och förslag på diskussionsfrågor. Informationen är både kopplad till generell kunskap om området men också till Gotland specifikt. Vi börjar dock med att berätta om länsstyrelsens uppdrag och insatser inom integrationspolitiken. Därefter kommer ett bakgrundsavsnitt där vi gör en internationell utblick för att ge en bredare kontext till Gotlands situation. Vi förklarar också kort hur invandringen och flyktningmottagandet i Sverige fungerar.

1.1 Länsstyrelsens uppdrag och insatser

2007 lades Integrationsverket ned och länsstyrelserna fick uppdraget att verka för att kommunerna skulle ta emot skyddsbehövande som beviljats uppehållstillstånd och ge en god introduktion till dem. Övriga uppgifter som Integrationsverket hade fördelades på Migrationsverket, Ungdomsstyrelsen och Statistik Centralbyrån. Med tiden har länsstyrelsernas uppdrag på området blivit fler och idag ska länsstyrelserna:

- medverka till att det finns beredskap hos kommunerna att ta emot nyanlända,
- överlägga och träffa överenskommelser med kommunerna om flyktningmottagande,
- främja regional samverkan mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer som anordnar aktiviteter för nyanlända,
- stödja kommuner i samordningen av kommunal verksamhet såsom sfi och samhällsorientering,
- följa upp organisering och genomförande av insatser för nyanlända på regional och kommunal nivå och
- medverka till att det finns beredskap samt förhandlar med kommunerna att ta emot ensamkommande barn.

Länsstyrelsen har också ett generellt uppdrag att verka för de nationella målen, samordna länets olika intressen och främja länets utveckling. Inom ramen för integrationsuppdraget samordnar Länsstyrelsen i Gotlands län ett nätverk där Arbetsförmedlingen, Socialtjänsten, Barn- och utbildningsförvaltningen och Komvux/SFI finns representerade. Länsstyrelsen arrangerar också utbildningsinsatser, sprider information och följer upp delar av det arbete som görs i länet. Under 2011 arrangerades en utbildningsdag om vikten av hälsofrämjande aktiviteter i flyktningmottagandet och en fördjupning om trauma. En basutbildning om mottagandet av ensamkommande flyktningbarn arrangerades också. Länsstyrelsen Gotland medverkar också i länsstyrelsernas gemensamma nätverk som har kontakter med andra myndigheter på nationell nivå och har möjlighet att lyfta Gotlands frågor där.

Integrationspolitikens övergripande mål

- Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Ett effektivt system för mottagande och introduktion för nyanlända
- Fler i arbete och fler företagare
- Likvärdighet i skolan, förbättrade språkkunskaper och utbildningsmöjligheter för vuxna
- En effektiv bekämpning av diskriminering
- En positiv utveckling i stadsdelar med utbrett utanförskap
- En gemensam värdegrund i ett samhälle som präglas av en tilltagande mångfald.

Figur 1. Mål för integrationspolitiken

2. Bakgrund

I detta avsnitt görs en internationell utblick för att ge perspektiv på Gotlands situation. Det ges också en kort kunskapsöversikt om migration och invandring till Sverige och till Gotland. Slutligen förklaras kort hur mottagandet av de personer som kallas kommunmottagna (flyktingar och skyddsbehövande) fungerar nationellt och på Gotland.

2.1 Demografiska utmaningar – en internationell fråga

Sedan 1982 har FN uppmärksammat världens åldrande befolkning. 1982 hölls den första FN-konferensen om åldrande där ett internationellt handlingsprogram för åldrandefrågor antogs. I EU har frågan uppmärksamats på flera sätt. EU står inför en utmaning med en minskande befolkning på grund av bland annat låga födelsetal och längre livslängd. Europeiska kommissionen och Eurostat publicerade år 2010 den tredje rapporten om EU:s demografiska utveckling. Rapporten berättar om EU:s åldrande befolkning och att befolkningsutvecklingen fortsätter att vara beroende av immigration. Studien visar att invandringen har haft en viktig påverkan på storleken och sammansättningen av Europas befolkning. Även om invandringen till EU minskade år 2008 och utvandringen ökade, bidrog nettoinvandringen till 71 % av befolkningsökningen. Invandringen bidrar också med en yngre del av befolkningen. Medianåldern i EU-befolkningen var år 2009 40,6 år medan det bland immigranterna var 28,4 år. Eurostats rapport anger också att andelen personer som är över 80 år ökar snabbt. Idag är andelen runt 4 %, men kommer att stiga till 12 % år 2060.⁵

2006 publicerade Europeiska kommissionen meddelandet "Europas demografiska framtid – En utmaning som öppnar möjligheter". Där anges att antalet personer i arbetsför ålder (15-64 år) kommer att minska med 48 miljoner mellan 2006 och 2050 och försörjningsbördan (förhållandet av arbetslösa till sysselsatta i ett land) kommer troligen att fördubblas till 51 % år 2050. Utvecklingen får effekter på flera olika områden; bostäder, socialförsäkringssystem, arbetsmarknaden, offentliga finanserna. En åtgärd som föreslås är

Beredskap att ta emot och integrera invandrare i EU: EU är attraktivt för många invandrare och arbetar tillsammans med medlemsstaterna för att skapa en enhetlig politik för legal invandring. Under de kommande 20 åren måste EU locka till sig kvalificerad arbetskraft utifrån för att tillgodose behoven på arbetsmarknaden. Det är också EU som måste främja mångfalden och bekämpa fördomar för att invandrarna bättre ska kunna integreras, både ekonomiskt och socialt.⁶

Även EU:s nya tillväxt- och sysselsättningsstrategi (Europa 2020 - *En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla*) som ska få fart på EU-ländernas ekonomier och skapa fler jobb och högre tillväxt uppmärksammar invandring och integration. Ett av fem övergripande mål för strategin är att:

75 procent av alla män och kvinnor i åldrarna 20-64 ska arbeta, bland annat genom fler unga människor, äldre arbetstagare och lågkvalificerade arbetstagare, samt en bättre integration av invandrare.⁷

⁵ Eurostat 2010, Demography report 2010 - Older, more numerous and diverse Europeans

⁶ Europeiska kommissionen 2006, Europas demografiska framtid – En utmaning som öppnar möjligheter

⁷ Regeringens hemsida 2011, EU 2020 – Fler jobb i ny EU-strategi.

Den problematik som vi ser på Gotland med en sparsam demografisk utveckling och åldrande befolkning är alltså inte ett avgränsat lokalt problem utan en nationell och internationell utmaning. Siffrorna visar entydigt att invandring är nödvändigt för EU-ländernas utveckling och bevarande av välfärdssystem. Det är därför avgörande att Gotland funderar över hur vi kan konkurrera med andra regioner, inte bara i Sverige utan även i EU, om att erbjuda goda förutsättningar för en ökad invandring.

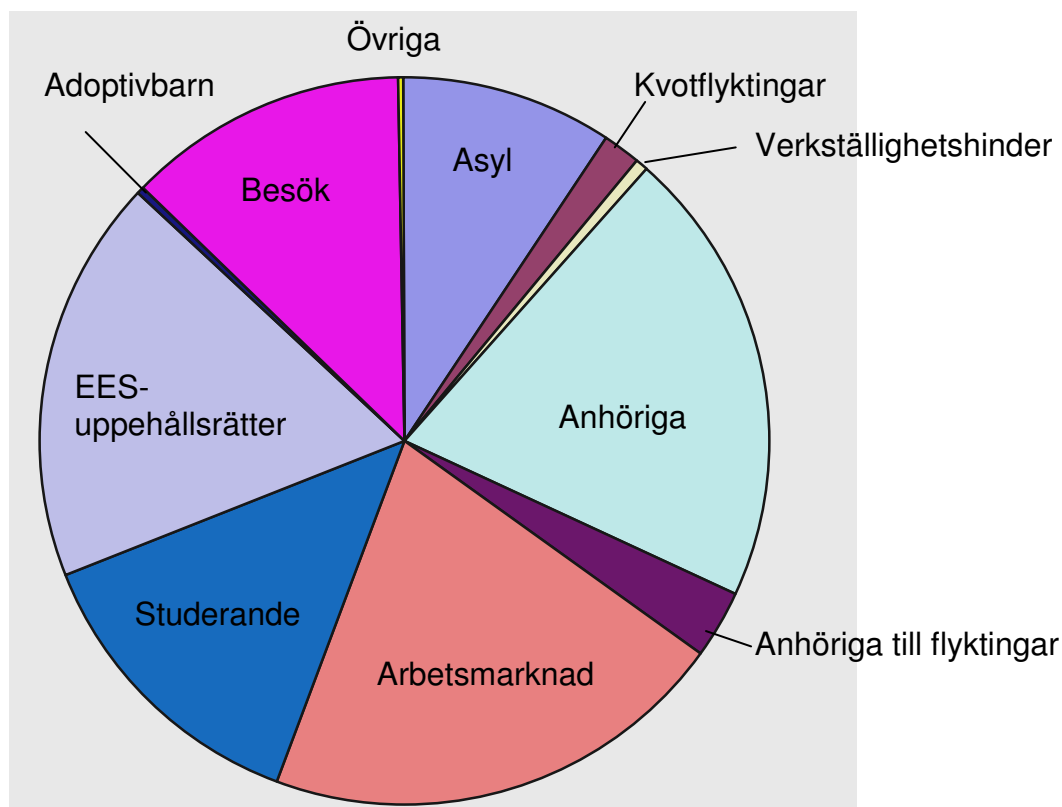
Sveriges kommuner och landsting diskuterar i rapporten "Framtidens utmaning" hur välfärden i Sveriges kommuner långsiktigt ska kunna finansieras. År 2035 kommer det, enligt rapporten, att finnas ett gap mellan behov och offentliga resurser på runt 200 miljarder kronor. Den demografiska utvecklingen gör att det finns för få människor som ska försörja den äldre delen av befolkningen. Flera lösningar diskuteras i rapporten; t.ex. fler arbetade timmar, ökad privat finansiering, skattefinansiering samt ökad invandring och ökad andel förvärvsarbetande bland utrikes födda. En nettoinvandring på i genomsnitt 300 000 personer per år fram till år 2035 skulle vara nödvändig. De senaste decennierna har nettoinvandringen i genomsnitt varit knappt 30 000 personer per år.⁸

Oavsett hur den regionala indelningen ser ut i Sverige i framtiden kommer flera ha problem med att säkra finansieringen av de offentliga välfärdstjänsterna. Det är en viktig bakgrundsinformation att bära med när vi diskuterar framtida regional utveckling. I denna rapport fokuserar vi på vilka möjligheter som finns med invandring. Det finns dock flera olika typer av invandring och nedan förklarar vi hur invandringen till Sverige ser ut.

2.2 Fakta om invandring

Det finns många olika typer av invandring vilket bör beaktas då vi diskuterar invandring och integration. Även om mycket är gemensamt är det olika regler och behov av insatser som gäller för olika typer av invandring. Figuren nedan ger en bild av vilka olika typer av invandring som finns och hur fördelningen ser ut. Figuren finns tyvärr inte tillgänglig uppdelad på kön. Men av dem som fick uppehållstillstånd som flyktingar eller anhöriginvandrare år 2010 var 53 % kvinnor och 47 % män.

⁸ SKL 2010, Framtidens utmaning – välfärdens långsiktiga finansiering.

Figur 2. Beviljade uppehållstillstånd och registrerade uppehållsrätter 2010⁹

Den som vill komma till Sverige och stanna här måste söka ett s.k. uppehållstillstånd. Det kan göras baserat på flera olika anledningar. Figuren ovan visar fördelningen av de uppehållstillstånd som Migrationsverket beviljade år 2010. Den största gruppen utgörs av dem som vill komma till Sverige för att delta på arbetsmarknaden s.k. arbetskraftsinvandring. Den näst största gruppen är de som vill stanna i Sverige med anledning av anhörighet till någon, t.ex. att de vill gifta sig med en svensk medborgare.

Visste du detta om invandring till Sverige?

Den största andelen av dem som invandrar till Sverige är svenska medborgare som återvänder! 80 % av de 102 280 personer som invandrade år 2009 var återvändande svenskar.

Invandring är en viktig faktor för Sveriges befolkningsutveckling! Sveriges befolkning ökade under 2007-2009 med ca 0.6 procent varje år till följd av invandring.

(Källa: Migrationsverket.se)

2.2.1 EU/EES

⁹ Migrationsverket 2011

Inom EU/EES gäller fri rörlighet för både personer och varor. Den som är medborgare i ett EU/EES-land kan fritt flytta till ett annat och leva, arbeta och driva företag där. Den som vill stanna mer än tre månader måste dock registrera sig hos Migrationsverket.

2.2.2 Arbetskraftsinvandring

Arbetskraftsinvandringen utgörs av personer som vill komma och arbeta som anställd eller driva företag i Sverige. För medborgare i ett EU/ESS land behövs inget arbets- eller uppehållstillstånd, men personen måste registrera sig hos Migrationsverket om den har för avsikt att stanna i mer än tre månader. För medborgare utanför EU/ESS området krävs ett arbetstillstånd och om personen har för avsikt att stanna i mer än tre månader behövs ett uppehållstillstånd. Även den som vill driva ett eget företag eller gå in som delägare i ett företag i Sverige måste ha ett uppehållstillstånd. För uppehållstillstånd ställs då vissa krav på t.ex. kunskap om branschen och företagets vinst.¹⁰

2.2.3 Anhöriginvandring

Det finns även de som invandrar till Sverige på grund av att de har en *anhörig i landet*. Som anhöriga räknas exempelvis, fru, make, registrerad partner, förälder, barn och person som invandraren planerar att gifta sig med. Precis som för arbetskraftsinvandring ser reglerna för uppehållstillstånd olika ut beroende på vilket land personen kommer ifrån.

2.2.4 Asylsökande, kvotflyktingar och anhöriga till dem

En annan typ av invandring är *asylsökande*. Dessa personer kommer till Sverige för att söka skydd mot exempelvis förföljelse på grund av, ras, nationalitet, religion, kön och politisk uppfattning. Sverige som skrivit under FN:s flyktingkonvention ska således pröva varje persons ansökan om asyl och ge asyl, uppehållstillstånd till flyktingar enligt konventionen men också till andra skyddsbehövande. Det finns fyra undergrupper inom denna typ, konventionsflykting, skyddsbehövande, synnerliga ömmande omständigheter samt tidsbegränsat tillstånd. Sverige tar även emot s.k. kvotflyktingar. Flyktingkvoten är för flyktingar och andra skyddsbehövande. Det handlar om personer där det bedöms att återvändande till hemlandet eller bosättning i flyktlandet inte är möjligt. Det är FN:s flyktingorgan UNHCR som sköter organiseringen kring kvotflyktingarna. Regeringen bestämmer antalet som ska tas emot i Sverige. År 2011 är flyktingkvoten 1900 personer.¹¹ Migrationsverket är den myndighet i Sverige som har i uppdrag att organisera vidarebosättningen av kvotflyktingarna. De skriver avtal med kommuner i Sverige som tar emot kvotflyktingarna. Kommunen får statlig ersättning för att ta emot asylsökande och kvotflyktingar.

De omständigheter som leder till att människor tvingas fly och söka asyl i ett annat land gör ofta att familjer splittras. Enligt folkrätten och svensk lag har personer rätt att återförenas till sin familj (make, maka och barn under 18 år).

Kommuner kan skriva överenskommelse om att ta emot flyktingar och andra skyddsbehövande. De som tas emot kallas "kommunmottagna". Region Gotland har idag ett avtal om att ta emot 60 personer. Av dem beräknas 30 bosätta sig själva och 30 personer ska regionen kunna ordna boende till.

¹⁰ Migrationsverket, 2011 Skydd och asyl i Sverige

¹¹ Migrationsverket, 2011, Flyktingkvoten

2.3 Invandring till Gotland

År 2010 var det fler personer som invandrade till Gotland än som utvandrade, vilket gav ett flyttningsnetto på 100 personer. Som invandrare räknas här de som har för avsikt att stanna i Sverige minst ett år. Det är enbart personer som folkbokförs som registreras som invandrare i denna statistik. Till denna statistik räknas även personer som kommer tillbaka till Sverige efter att ha varit bosatta utomlands.

	Kvinnor	Män	Totalt
Invandrare	117	118	235
Utvandrare	71	64	135
Flyttningsnetto	46	54	100

Figur 3. Invandrare och utvandrade på Gotland från och till utlandet 2010¹²

Gotland är det län i Sverige som har lägst andel personer födda i utlandet, 4,7 procent är födda i ett annat land. I riket är samma siffra 14,7 procent.

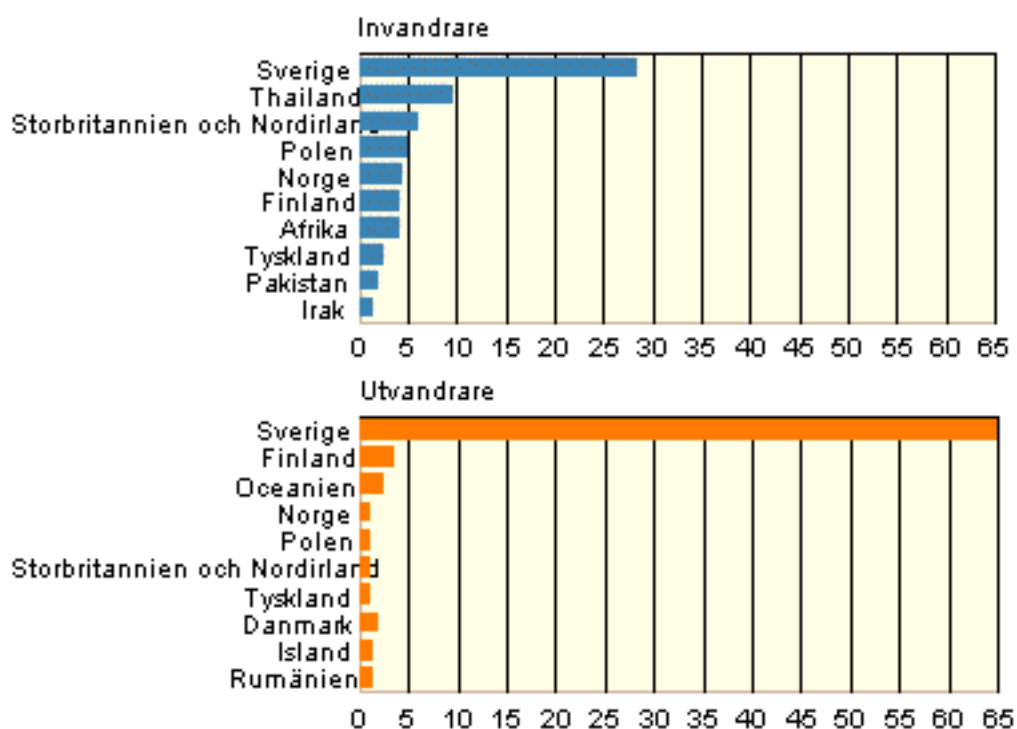
Kommun/Region	Antal utrikes födda		Befolkning		Andel utrikes födda (%)	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Gotland	1 469	1 235	28 890	28 379	5,1	4,4
Gotlands län	1 469	1 235	28 890	28 379	5,1	4,4
Riket	711 846	673 083	4 725 326	4 690 244	15,1	14,4

Figur 4. Utrikes födda kvinnor och män 2010-12-31¹³

Av dem som invandrade från andra länder till Gotland år 2009 var den största andelen svenskar som återvände från andra länder. Den näst största gruppen var personer från Thailand.

¹² SCB, hämtat från Regionfakta 2011, Invandrare och utvandrade 2010. Gotlands län

¹³ SCB, hämtat från Regionfakta 2011, Utrikesfödda kvinnor och män 2010-12-31

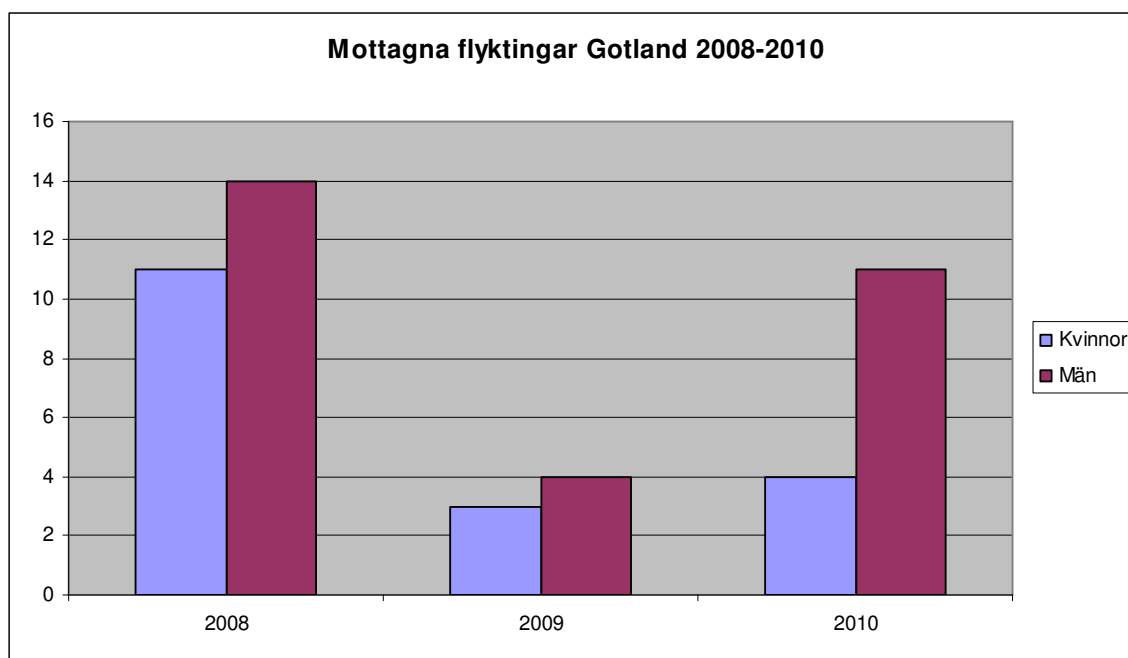
Figur 5. Medborgarskap hos Gotlands läns invandrare och utvandrare 2009, procent¹⁴

Invandrare som beviljats uppehållstillstånd i Sverige och som kommunen tar emot och får statlig ersättning för (enligt ersättningsförordning för flyktingmottagande) räknas som kommunmottagna. Kommunmottagna på Gotland år 2011 till och med oktober var 13 personer, 5 flickor/kvinnor och 8 pojkar/män.

Under hela år 2010 togs 13 personer emot, 4 flickor/kvinnor och 9 pojkar/män, 11 var personer i åldern 0-17 år och 2 personer var i åldern 20-64 år. Fyra personer kom från anläggningsboende i Migrationsverkets mottagningssystem och nio var anhöriginvandrare. Av dem 13 som togs emot var fyra ensamkommande flyktingbarn (enbart de som beviljats uppehållstillstånd räknas som kommunmottagna). För Gotland beviljades även 22 arbetstillstånd. Gotland län tog emot lägst antal personer, näst lägst mottagna hade Hallands län, totalt 121 personer.¹⁵

¹⁴ SCB hämtat från Regionfakta, 2011, Medborgarskap hos länets invandrare och utvandrare 2009

¹⁵ Migrationsverket, 2011, Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2010 och Beviljade arbetstillstånd

Figur 6. Mottagna i kommun utifrån utbetalad schablonersättning¹⁶

De som får uppehållstillstånd i Sverige som asylsökande eller skyddsbehövande får själva bestämma var de vill bo. De kan få hjälp med bosättning från Arbetsförmedlingens bosättningsenhet som ska matcha individen med en plats med lämplig arbetsmarknad och där bostad finns. De utgår från de överenskommelser som Länsstyrelsen skriver med respektive kommun. I överenskommelsen regleras hur många individer en kommun ska kunna ordna bostäder, svenskundervisning och samhällsorientering för. År 2011 var antalet i överenskommelsen mellan Länsstyrelsen och Region Gotland 60 personer totalt varav 30 för anvisning.

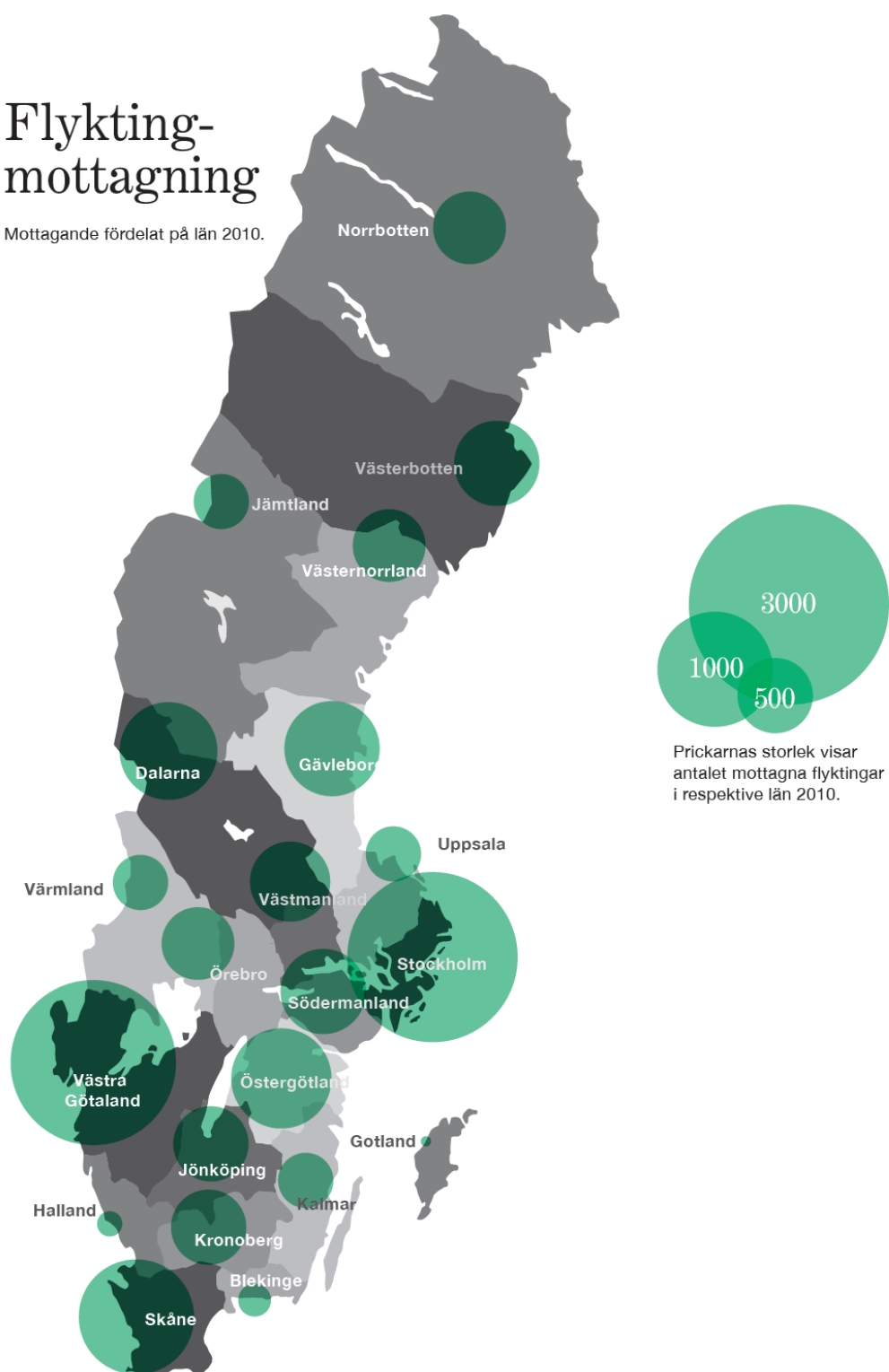
Region Gotland har ett avtal att ta emot asylsökande ensamkommande barn. Det är barn som kommer till Sverige utan vårdnadshavare. De ska anvisas direkt till en kommun och Region Gotland har i dagsläget ett avtal om 18 platser där fyra är reserverade för asylsökande barn. När ett asylsökande barn har fått personligt uppehållstillstånd (PUT) stannar det oftast kvar i boendet och då kan Migrationsverket anvisa ytterligare ett barn till en av de platser som är reserverade för dem som söker asyl och ännu inte fått uppehållstillstånd. På så sätt rullar systemet runt där barn anvisas efterhand. Antalet barn som kommer ensamma till Sverige har ökat och behovet av fler platser stort.

Bilderna nedan visar hur flyktingmottagandet ser ut över landet, dels i absoluta tal och i förhållande till befolkningsstorlek i länen.

¹⁶ Migrationsverket 2011

Flykting- mottagning

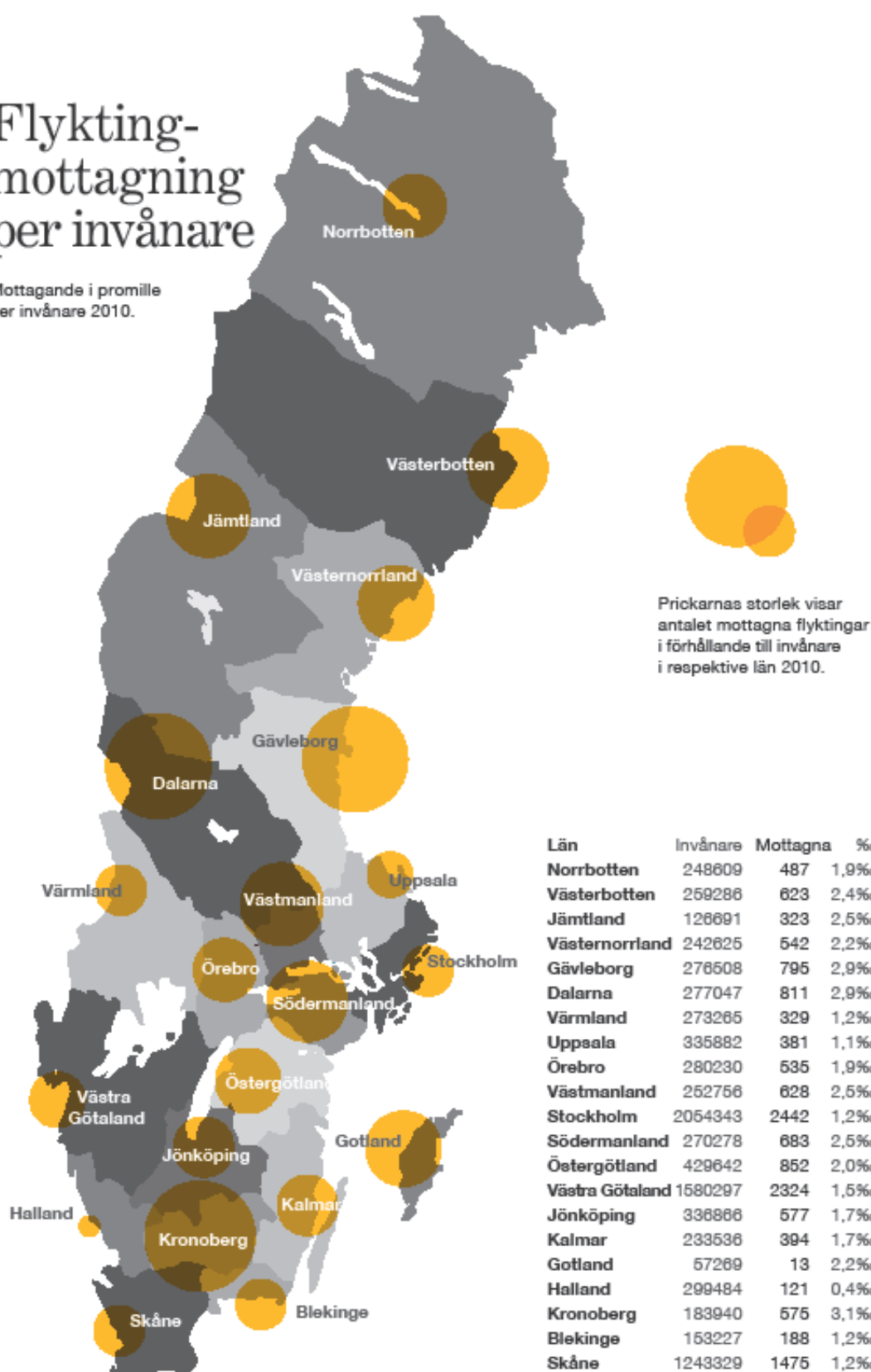
Mottagande fördelat på län 2010.

Figur 7. Flyktingmottagandet fördelat på län 2010, antal

Flykting- mottagning per invånare

Mottagande i promille
per invånare 2010.

Figur 8. Flyktingmottagandet per län 2010, i promille per invånare

2.4 Reformerad flyktingmottagning

Invandring är ett sätt att bidra till Gotlands utveckling, men invandring utan ett gott mottagande som leder till integration på arbetsmarknaden och i samhället får små effekter. Huvudstrategin för mottagandet av invandrare i Sverige är generella insatser, alltså att de insatser som finns för alla i Sverige ska användas för att stödja dem som kommer till vårt land. Ibland finns det dock tillfällen då tidsbegränsade insatser krävs för att ge rätt förutsättningar för personer att kunna delta på arbetsmarknaden och i samhällslivet.

Utgångspunkten är, liksom för den tidigare strategin, att målen för integrationspolitiken i huvudsak ska uppnås genom generella insatser. Kompletterande insatser ska baseras på individuella behov och förutsättningar, inte på att en person är född i ett annat land. Riktade åtgärder gentemot utrikes födda bör inte förekomma annat än under den första tiden i landet.¹⁷

Den 1 december 2010 ändrades organiseringen och ansvaret för introduktionen av nyanlända flyktingar och skyddsbehövande. Efter att kommunerna har haft det samordnande och övergripande ansvaret för insatserna i introduktionen av de nyanlända fördes det ansvaret över till staten igen och Arbetsförmedlingen.

Kommunen spelar fortfarande en viktig roll för att mottagandet och introduktionen ska fungera. Förutom de stora delarna med att erbjuda SFI och samhällsorientering ansvarar kommunen för bostadsförsörjning, introduktion av barn och de som inte kan delta på arbetsmarknaden; äldre och sjuka. Även om deltagande på arbetsmarknaden är avgörande för att nyanlända ska etablera sig och integreras i samhället är de andras situation minst lika viktig. Den som ska delta på arbetsmarknaden och har barn kan bara göra det om de är försäkrade om att deras barn får god omsorg under tiden och att skolan fungerar bra. Olika typer av sociala insatser är därför också viktiga för introduktionen.

Arbetsförmedlingens uppdrag handlar om att ge personerna rätt förutsättningar för att kunna delta på arbetsmarknaden. De har ansvar att samordna individens aktiviteter under de två första åren i Sverige. Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare trädde i kraft 1 december 2010. Lagen omfattar nyanlända invandrare i arbetsför ålder (20-64 år) med uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande (nyanlända i åldern 18-19 utan föräldrar i Sverige omfattas också, men de ska i möjligaste mån delta i gymnasieutbildning). Lagen omfattar också dem som ansökt om uppehållstillstånd inom två år från det att personen som hon eller han har anknytning till togs emot i en kommun. Lagen ger personerna rätt till en s.k. etableringsplan. Planen ska innehålla minst tre delar: arbetsmarknadsförberedande insatser, svenska för invandrare (SFI) och samhällsorientering. Utgångspunkten är att en person deltar i aktiviteter motsvarande ett heltidsarbete, men nedsättningar i tiden kan göras vid behov.

Det är kommunen som står för genomförandet av SFI och samhällsorientering. Den nyanlända personen har också rätt att välja en s.k. etableringslots. Lotsen arbetar på uppdrag av Arbetsförmedlingen (som upphandlar lotsarna enligt lagen om valfrihetssystem). Lotsen ska stödja den nyanlände med aktiviteter för att söka jobb, sociala frågor och råd för studie- yrkesval. På Gotland finns i dagsläget ingen lots för de nyanlända.

¹⁷ Regeringen 2011, Budgetproposition 2011/12, utgiftsområde 13, s. 28

2.4.1 Ekonomisk ersättning

Den nyanlände får ekonomiskt stöd vid deltagande i etableringsplanens aktiviteter (etableringsersättning). För full ersättning krävs fullt deltagande och närvaro. Kommunen som tar emot flyktingar får ersättning enligt förordningen (2010:1122) om ersättning för insatser för vissa utläningar. Kommuner som har en överenskommelse får en grundersättning (2010 var beloppet 568 200 kronor) och för varje mottagen person får kommunerna sedan en schablonersättning. 2010 var schablonersättningarna 115200 kronor för personer under 16 år, 187 600 kronor för personer som fyllt 16 men inte 65 år och för personer som har fyllt 65 år ges ett belopp på 69 200 kronor.

Det finns även ersättningar för särskilda kostnader för personer i hög ålder eller som var oförmögna att arbeta på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning vid ankomsten till Sverige. Kommunerna får även ersättning för mottagandet av ensamkommande barn.

Länsstyrelsen kan betala ut en ersättning för utvecklingsprojekt. Länsstyrelsen i Gotlands län tilldelas vanligen 100 000 kronor per år att fördela efter ansökan från kommunen. Det är de regionala behoven av insatser för att skapa beredskap och kapacitet att ta emot nyanlända invandrare som ska vara styrande för vilka insatser som prioriteras. 2011 beviljades Region Gotland pengar för att utveckla samhällsorienteringen i länet och tidigare år har medel beviljats för att ta fram en samhällsguide.

2.5 Flyktingmottagning – ansvar och möjligheter

I detta dokument fokuserar vi på invandring som en positiv faktor för utveckling och tillväxt, men när det gäller den grupp som får stanna i Sverige på grund av att de har flytt eller är skyddsbehövande på annat sätt, finns en annan aspekt som också bör beaktas. Flyktingmottagandet är också ett moraliskt och solidariskt ställningstagande.

Sverige ska ta sin del av ansvaret för det internationella skyddet av flyktingar. En viktig del av det ansvaret är att, genom vidarebosättning i Sverige, bereda skydd för personer som befinner sig på flykt i ett tredje land och inte har tillgång till någon annan varaktig lösning. Sverige ska ha ett gott samarbete med FN:s flyktingkommissariat (UNHCR), en human flyktingpolitik och vara en fristad för dem som flyr undan förföljelse och förtryck. Möjligheten att söka asyl ska värnas, och utvecklingen i Europa, mot mer av stängda gränser, ska motverkas.” [Regeringen]¹⁸

Arbetsmarknadsdeltagande och egen försörjning är fokus för mottagandet av de nyanlända, men ett hälsoperspektiv är också centralt för att de andra aktiviteterna ska ge effekt. Denna grupp av invandrare har ofta erfarenheter från trauma, krig, konflikt och långa vistelser i flyktingläger. Hälsofrämjande åtgärder är därför viktiga för att insatser inom etableringsplanen ska ge goda resultat för individen. Eftersom en individ kan behöva insatser och stöd från flera olika delar av samhället är ett samarbete mellan olika aktörer avgörande för att förutsättningarna för ett gott mottagande ska vara så bra som möjligt.

¹⁸ Regeringen, 2011, Migrations- och asylpolitik.

2.6 Diskussionsfrågor

1. Tar de offentliga aktörerna på Gotland sitt ansvar för mottagandet av flyktingar och skyddsbehövande? Vilken inställning och attityd har olika aktörer emot flyktingmottagande?
2. Vad kan göras för att på bästa sätt ta emot de nyanlända invandrare som kommer till Gotland?
3. Har alla aktörer tillräckligt med kunskap om hur dem som kommer till Gotland uppfattar mottagandet?
4. Vad skulle kunna göras för att få fler nyanlända invandrare att vilja komma till Gotland?

3. Mångfald – en resurs för Gotlands utveckling

Mångfald brukar definieras som en variation av olika egenskaper hos individerna i en social grupp. Mångfald är en resurs som kan bidra med nya kunskaper, idéer och ambitioner. Tar man också tillvara på denna resurs kan det bli en möjlig konkurrensfaktor för regionens tillväxt och utveckling. En breddning av kunskaper, idéer och ambitioner som mångfalden för med sig är också bra för att stimulera utveckling och entreprenörskap.¹⁹ Vidare bidrar mångfald i organisationer till bredare nätverk, tillgång till nya kundgrupper, språkkunskaper mm.²⁰

– Gotlands kommun jobbar inte så mycket med integrations och mångfaldsfrågor. Det är idag mig veterligen bara en person som jobbar aktivt med frågan i regionen. [Region Gotland – arbetsgrupp inom vision Gotland 2025]²¹

För att öka mångfalden i det gotländska samhället är marknadsföringen mot personer födda utanför Sverige av central betydelse. [Region Gotland, Vision Gotland 2025]²²

3.1 Goda exempel

- Ett företag som tagit tillvara på mångfalden och insett kunskapen som den medför utifrån ett resursperspektiv är företaget Rosengård Invest, som är ett riskkapitalbolag. Framgången beror till stor del på den potential de ser hos invandrare med exceptionell drivkraft och som vill skapa en ny framtid i Sverige. Företaget har gjort fem satsningar hittills vilka alla ser olika ut och berör spridda områden, ett miljöteknikföretag, ett företag som erbjuder marknadsföring i mobiltelefoner, ett företag som säljer sms-lösningar, ett facility managementföretag och ett reseföretag.²³
- I Södertälje har kommunen genomfört ett projekt om interkulturell dialog för att ta tillvara på de positiva värden som finns med heterogenitet och mångfald, t.ex. kreativitet, uppfinningsrikedom och flexibilitet. De menar att genom att öka sin förmåga att kommunicera över kulturgränser kan det leda till ökat lärande om t.ex. samarbete. I projektet fokuserar de på att alla ska bli medvetna om hur de kommunicerar och bemöter andra. De hänvisar också till dagens kunskapsbaserade ekonomi där mångfald i befolkningen kan vara värdefullt. "Människor med utländsk bakgrund kan då bidra till att skapa dynamik, öppenhet och kreativitet. Deras dubbla "kulturkompetens" och rika språkkunskaper är en stor tillgång.". De menar också att en interkulturell dialog kan förbättra möjligheterna för personer med utländsk bakgrund att komma in på arbetsmarknaden²⁴.
- Miljöförvaltningen i Göteborg började arbeta med miljöinformation riktad direkt till invandrare. De genomförde även naturguidningar med olika grupper. Insatserna visade att det fanns ett stort behov av information om natur- och miljöfrågor, men också att naturen kan vara en mötesplats för invandrare och svenskar²⁵.

¹⁹ Länsstyrelsen Södermanlands län, 2010, Mångfald Mod Marknad, s.60-61

²⁰ Mångkulturella Sverige 2011

²¹ Region Gotland, odaterad, Arbetsgrupp, Bo och Leva/Stad och land

²² Region Gotland 2008, Vision Gotland 2025, s.15

²³ Länsstyrelsen Södermanlands län, 2010, Mångfald Mod Marknad, s.68-69

²⁴ Svenska ESF-rådet

²⁵ Landsbygdsnätverket och Newsmill 2011, Landsbygden behöver nya svenskar!

3.2 Diskussionsfrågor

1. Vad kan en ökad mångfald tillföra det gotländska samhället?
2. Hur kan olika aktörers arbete utvecklas med utgångspunkt i Vision 2025 om att en ökning av mångfalden i det gotländska samhället är önskvärt?
3. Finns det företag eller andra aktörer på Gotland, som jobbar utifrån ett mångfaldsperspektiv? Hur kan vi lära av andra?
4. Hur kan vi skapa mötesplatser där människor från olika byar, stad och landsbygd, etniskt svenskar och personer med utländsk bakgrund möts och lär av varandra?
5. Hur kan den gotländska naturen användas som en mötesplats för integration?

4. Invandring för positiv befolkningsutveckling

I detta avsnitt diskuterar vi invandring i relation till utmaningar med befolkningsutvecklingen och visionen för Gotland år 2025. Vi diskuterar också specifikt landsbygds situation och möjligheter.

4.1. Befolkningsutveckling – utmaning och vision för Gotland

I inledningskapitlet beskrevs den internationella problematiken med en åldrande befolkning. Även på Gotland har detta uppmärksammats bl.a. i och med Vision Gotland 2025. Visionen som är det regionala utvecklingsprogram som tagits fram är riktmärket för hur Gotland skall utvecklas. Det är en mångfacetterad vision som handlar om att bo och leva på Gotland, tillväxt, sysselsättning, kommunikationer och energiförsörjning. Visionen innehåller också övergripande mål som högt välbefinnande och hälsa, världsledande ö-region i klimat- och miljöfrågor och att öka befolkningen mm.²⁶ Ett av huvudmålen som Vision 2025 har är att öka befolkningsmängden till 65 000 innevånare.²⁷ Prognoser som sträcker sig från 2008-2020 visar på en negativ befolkningsutveckling.²⁸ Prognoser för utlandsfödda i den arbetsföra befolkningen beräknas vid tillfället 2008 till 5 %, 2025 beräknas den till 7,2 %. Detta är och kommer att vara *lägst* i Sverige.²⁹ I relation till befolkningsutveckling och målen i visionen är det därför centralt att diskutera invandring och integration på Gotland.

4.2 Konkurrens mellan regioner/kommuner

Trenden med den negativa befolkningsutvecklingen är synbar i stora delar av Sverige och särskilt aktuell för glesbygds- och landsbygdsregioner. Med detta som bakgrund och befintliga prognoser, skapar detta stor potentiell konkurrens mellan regionerna gällande nyinflyttningar. Gotland är inte ensam om sin situation. En rapport från tankesmedjan FORES visade att 234 av Sveriges 290 kommuner skulle ha haft en negativ befolkningsutveckling (år 2008) utan inflyttning från utlandet. År 2008 skulle Gotland ha minskat med 319 personer utan en inflyttning från utlandet.³⁰

Mångfalden som kommer från invandringen – om den hanteras rätt – kan bli en konkurrensfördel och en källa till dynamik för EU:s ekonomier. [Europeiska Kommissionen]³¹

Integration är kärnverksamhet. En kommun som är bra på integration har en konkurrensfördel och blir en attraktiv arbetsgivare. Integration är inte en invandrarfråga – det handlar om professionellt bemötande av alla kunder. [SKL]³²

Integration är ömsesidigt vilket innebär att såväl nykomlingar som de redan bofasta måste vara med och bidra till denna integration – något som alla torde vinna på förr eller senare. [Glesbygdsverket]³³

Bilden nedan visar hur utvecklingen såg ut i landets alla kommuner år 2010 och en stor del av landet uppvisar "röda siffror" med en negativ utveckling. De områden som visar en positiv utveckling är framförallt storstadsområdena.

²⁶ Region Gotland 2008, Vision Gotland 2025. s. 4

²⁷ Region Gotland, 2008, Vision Gotland 2025. s. 2

²⁸ Tillväxtanalys, 2010, Regional tillväxt 2010. s. 64

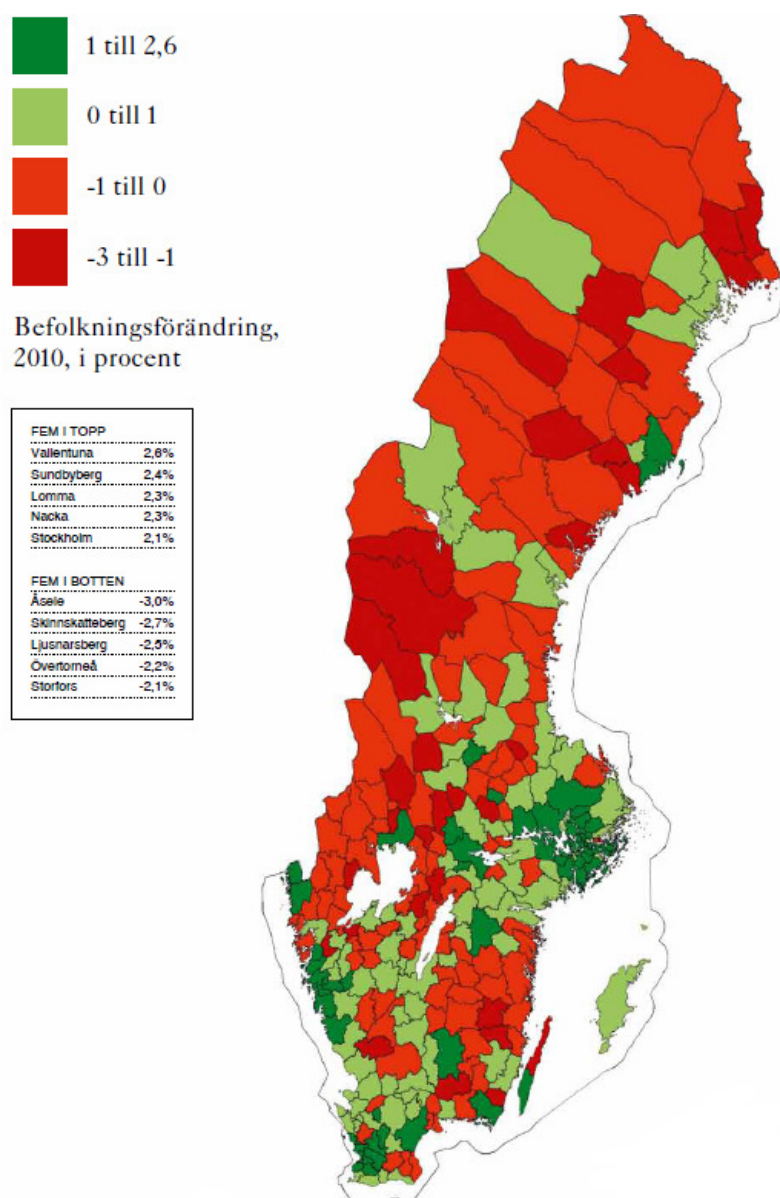
²⁹ Arbetsförmedlingen 2010, Generationsväxling och regionernas befolkning. s. 30

³⁰ FORES 2010, Svenska kommuners behov av invandring,

³¹ Europeiska kommissionen, 2011, EU:s agenda för integration. s.2

³² SKL, 2008, Från Svarthålsbyn till Möllevången. s.15

³³ Glesbygdsverket, 2005, Integration och regional utveckling. s.83

Figur 9. Befolkningsutvecklingen i landets kommuner år 2010.³⁴

4.3 Landsbygdsutveckling

Utvecklingen att allt fler flyttar från gles- och landsbygden i Sverige är ett stort problem för flera regioner. Under 1995 till 2005 minskade glesbygdens befolkning med 20 000 och de tätortsnära landsbygderna minskade befolkningen med 29 000. Enligt en prognos från 2006 till 2030 uppskattas enbart glesbygdens befolkning minska med 8 %, vilket motsvarar ungefär 14 000 personer. Tätortsnära landsbygder beräknas minska sin befolkning med ungefär 6 %. En minskad befolkning medför en rad olika problem som minskat serviceutbud, minskat skatteunderlag, kompetensbrist, mm.³⁵

³⁴ Arena för tillväxt, 2010, Sveriges nya geografi 2011. s.7

³⁵ Glesbygdsverket, 2007, Kartläggning av strategier för att öka befolkningen i kommuner och regioner. s.12-13

Den negativa befolkningsutvecklingen på landsbygden finner vi också på Gotland.³⁶ Med detta som bakgrund kan det vara värt att se över hur invandring av personer från andra länder kan bidra till landsbygdens utveckling. Det handlar också om att förmedla de möjligheter som finns på landsbygden för att framställa det som ett gott alternativ till att bo i större städer. Tankesmedjan FORES lyfter fram faktorer som bra boende, trygg omgivning, nätverk och andra organisationer (som har en positiv effekt på integrationen) som är lättare att skapa på mindre orter³⁷.

4.4 Goda exempel

- Strömsund kommun bedrev under 2000-2004 ett EU finansierat utvecklingsprojekt kallat *Strömsund nybyggarland*. Målet för projektet var att utveckla och etablera nya företag, få ett positivt flyttnetto samt att utveckla relationerna med Ryssland. Projektet bedöms som lyckat då 125 personer hade flyttat in under projekttiden. Fördelningen utrikes och inrikes födda såg ut så här, 97 personer från andra delar av landet samt 28 inflyttade från andra länder. Företagssatsningen fick dock inte riktigt samma positiva resultat. Projektet gav nya erfarenheter och att skapa mer långsiktiga satsningar inom detta område var en reflektion. Andra erfarenheter som projektet bidrog till var, att ge realistiska förväntningar till inflyttande, vara noga med att sysselsättningen motsvarade behov och att tänka igenom vilken målgrupp de sökte.³⁸ Strömsund har fortsatt i samma banor sedan projektet avslutades. Det pågående projektet *Livet på landet* finansieras av Europeiska regionala utvecklingsfonden och pågår fram till 2012. Målet för detta projekt är, positivt flyttnetto 2012, öka antalet företag, utveckla och hitta modeller för att marknadsföra kommunen. Målgruppen som de riktar sig till är inte främst nyanlända flyktingar och skyddsbehövande utan holländare, tyskar, danskar, ungdomar och personer i storstadsregionerna, men arbetssättet och erfarenheterna går att använda även för andra målgrupper.³⁹
- Valdemarsviks kommun bedriver ett projekt som heter *Flykting söker bonde*. Projektet startades mot bakgrund att många nyanlända invandrare har lång yrkeserfarenhet och/eller utbildning inom lantbruk, som de menar inte tas till vara. Samtidigt finns det behov av kompetent arbetskraft på landsbygden. Projektet innefattar studiebesök, praktik kombinerat med språkundervisning. Förhoppningen är att insatserna ska leda till anställningen eller att personer kan ta över verksamheter. Projektet innehåller också en social aspekt genom att det syftar till att skapa kontakter och ge utrymme för olika kulturer att mötas.⁴⁰
- Projektet *Grön integration* bedrivs av Hushållningssällskapet Väst och syftar till att arbeta för landsbygdsutveckling genom integration och mångfald. De som deltar i projektet får genom teori och praktik lära sig mer om t.ex. svensk landsbygd, odling och eget företagande. Syftet är ge förutsättningar för deltagarna att delta i praktik, söka jobb eller starta eget inom någon av de gröna näringarna.⁴¹

³⁶ Region Gotland, 2010, ByggGotland 2010-2025. s.63

³⁷ FORES, 2010, Svenska kommuners behov av invandring. s.27

³⁸ Glesbygdsverket, 2005, Integration och regional utveckling. s.63-64

³⁹ Strömsunds kommun, 2010, Livet på landet – ett inflyttningsprojekt

⁴⁰ Valdemarsviks kommun, 2011, Projekt Flykting söker bonde

⁴¹ Landsbygdsnätverket och Newsmill, 2011, Landsbygden behöver nya svenskar

- Sandvikens kommun startade 2009 ett projekt med finansiering från Landsbygdsprogrammet som heter *Landsbygdsutveckling och integration via traditionellt jordbruk*. Projektet bygger på en idé om att ta hand om de resurser som finns hos de personer som kommer till Sverige från andra länder och hitta vägar för att deras kompetens och arbete kan bevara och utveckla landsbygden. Syftet är att ge deltagarna möjlighet till självförsörjande genom arbete på landsbygden.⁴²

4.5 Diskussionsfrågor

1. Hur kan aktörer på Gotland utifrån Vision 2025 och målet att öka invånarantalet inkludera invandring och integration som en bidragande faktor?
2. Hur kan Gotland konkurrera mot andra regioner för att skapa gynnsamma förhållanden för nyanlända invandrare att flytta hit?
3. Hur skulle invandring och integration kunna bidra till utvecklingen av den gotländska landsbygden?
4. Vilka jobb finns det på landsbygden och vilka möjligheter erbjuder landsbygden dem som vill starta eller ta över företag?
5. Hur kan olika aktörer samarbeta för att marknadsföra *hela* Gotland som en möjlig ort att välja för nya svenskar?
6. Vilka möjligheter och problem kan det finnas med integration på landsbygden och hur kan dessa lösas?
7. En del menar att det är lättare att integreras på landsbygden än i staden. Vad är din egen åsikt om detta?
8. Vilka lärdomar och erfarenheter går att se i de "goda exemplen" och kan det appliceras på Gotland?

⁴² Landsbygdsnätverket och Newsmill, 2011, Landsbygden behöver nya svenskar

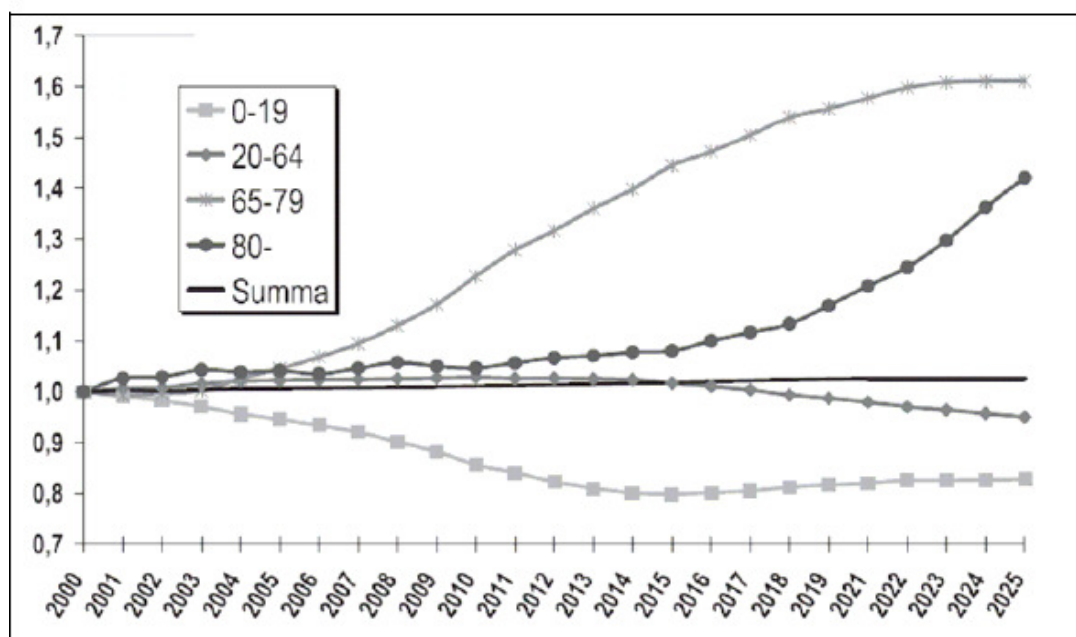
5. Invandring och tillväxt

I detta avsnitt kopplar vi invandring till tillväxt. Vi visar på problem, behov och exempel på åtgärder när det gäller arbetskraftsförsörjning och företagande. Flera studier har visat att invandring påverkar tillväxten på många olika sätt. Den medförda kompetensen kan gynna svenska företag och den inhemska handeln. Invandring kan vara ett sätt att tillgodose arbetskraftsförsörjningen. Utrikes födda startar i stor utsträckning företag och studier tyder på att invandring ökar handeln med andra länder. Invandringen ökar även efterfrågan på de redan existerande tjänsterna på såväl privata som och offentliga tjänster.

5.1 Arbetskraftsförsörjning

En åldrande befolkning leder till en ökad efterfrågan på arbetskraft. Invandring och ett gott mottagande skulle kunna vara ett sätt att tillgodose efterfrågan. Enligt en uträkning tillförde de som invandrade år 2008 till Sverige ett värde av över 30 miljarder via sin utbildning. Mest tillför anhöriginvandrare och asylinvandrare eftersom de stannar länge i Sverige⁴³.

Problemet med brist på arbetskraft berör inte bara Gotland och Sverige utan hela EU. Inom EU beräknas arbetskraften minska med 50 miljoner fram till 2060 jämfört med 2008.⁴⁴ Enligt prognosen nedan gällande Gotland kommer åldersgruppen 65-79 öka med 60 % från 2006 till 2022. Försörjningskvoten (antalet äldre dividerat med antalet i förvärvsarbetande ålder) kan snabbt öka 2015.⁴⁵ Detta visar på ett framtida behov av arbetskraft där Gotland kommer att konkurrera med inte enbart liknande regioner i Sverige, utan också regioner i EU.

Figur 9. Indexerad befolkningsutveckling, fyra åldersklasser och totalt Gotland.⁴⁶

⁴³ Vi i Sverige, 2010, Värde av invandrares utbildning

⁴⁴ Europeiska kommissionen, 2011, EU:s agenda för integration. s.3, Arbetsförmedlingen 2010, Generationsväxling och regionernas befolkning. s.6, FORES, 2010, Svenska kommuners behov av invandring. s.1 & Region Gotland, 2010, ByggGotland Översiktsplan för Gotlands kommun 2010-2025. s.60

⁴⁵ Region Gotland, 2007, Bostadsförsörjningsplan Gotland 2008-2013. s.56-57

⁴⁶ SCB, Befolkningsstatistik och Prognos "Demos" (LA)

Arbetsförmedlingens prognos för 2011-2012 visar också att arbetskraftsbristen på Gotland har ökat sedan våren 2010. 2012 beräknas en ökning på 300 personer, ökningen sker främst inom det privata näringslivet där störst brist råder inom byggnadsverksamheten.⁴⁷ Det framgår att situationen skapat ogynnsamma förhållanden för företagen. Vart fjärde företag har haft svårigheter med att hitta rätt kompetens, övertidsuttag har ökat, företag har tvingats tacka nej till order och har skjutit fram expensionsplaner.⁴⁸ Återknyter vi till det som framgått tidigare kan det alltså finnas ett behov av att hitta personer med rätt kompetens och matcha dem mot arbetsmarkandens behov för att skapa en gynnsam situation för näringslivet. Kommuner som har näringslivsstrukturer anpassade efter invandrares kvalifikationer och som lyckas med matchning av behov och tillgänglig arbetskraft, kan nå en hög sysselsättningsgrad.⁴⁹

Det finns idag stora skillnader mellan sysselsättningen bland utrikes födda och inrikes födda. Utrikes födda kvinnor är den grupp som finns längst från arbetsmarknaden. Bland alla de inrikes födda är sysselsättningsgraden runt 80 %. Bland alla utrikes födda är sysselsättningsgraden runt 65 %. Kvinnor har lägre sysselsättningsgrad än män och bland utrikes födda kvinnor är skillnaden större än bland inrikes födda. Kvinnor födda i ett land utanför Europa är de som har lägst sysselsättningsgrad.⁵⁰ Regeringen tillsatte hösten 2011 en utredning för att ta fram åtgärder för att öka arbetskraftsdeltagandet för utrikes födda kvinnor⁵¹.

Skillnaderna i sysselsättning mellan utrikes födda och inrikes födda personer är fortfarande inte acceptabla. En stor utmaning ligger i att öka utrikes födda kvinnors sysselsättning.⁵²

Tabellerna nedan visar andelen sysselsatta i s.k. FA-regioner (funktionella analysregioner). En FA-region representerar en region inom vilken människor kan bo och arbeta utan att behöva göra för tidsödande resor. Gotland räknas som ett mindre regioncentra.

⁴⁷ Arbetsförmedlingen, 2011, Prognos våren 2011. s.2-3

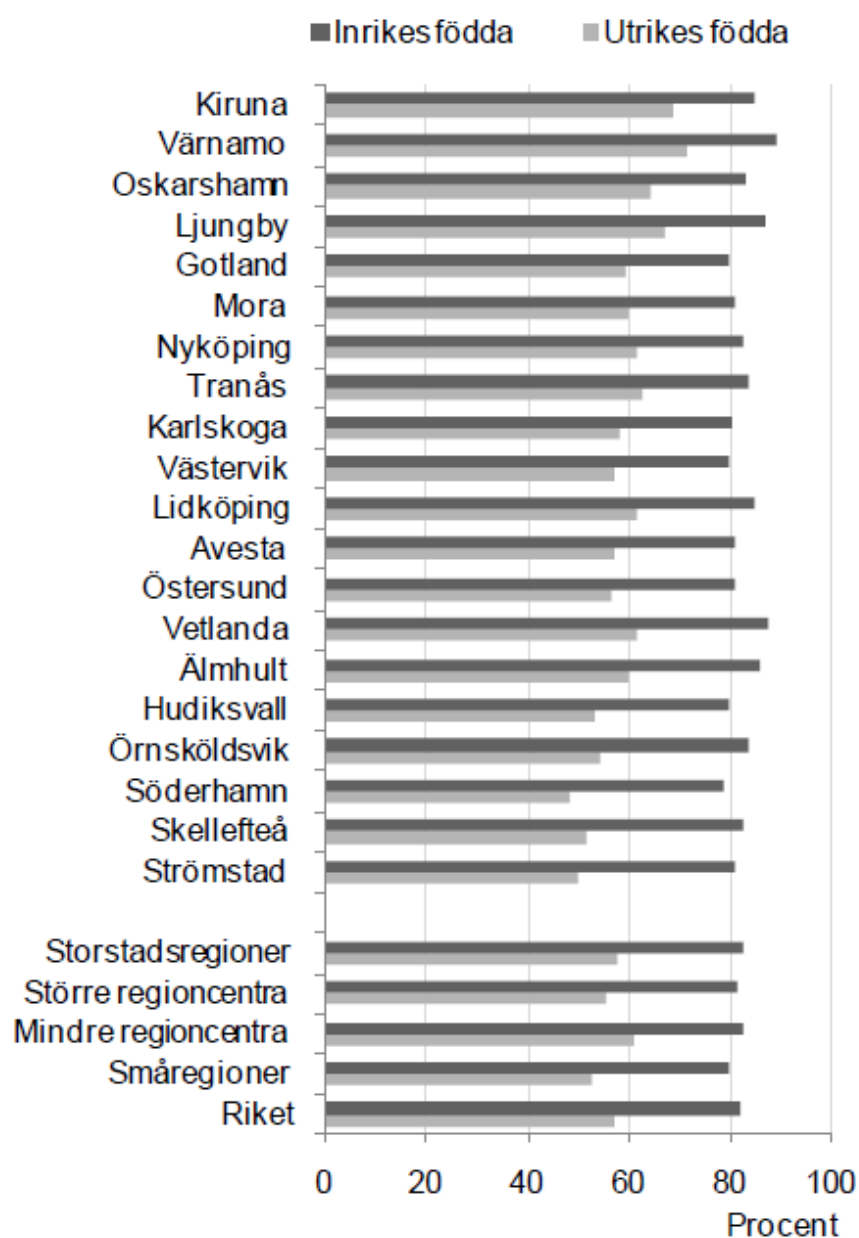
⁴⁸ Arbetsförmedlingen, 2011, Prognos våren 2011. s.2-3

⁴⁹ FORES, 2010, Svenska kommuners behov av invandring. s.4

⁵⁰ Regeringen 2010. Fickfakta 2010 – statistik om integration.

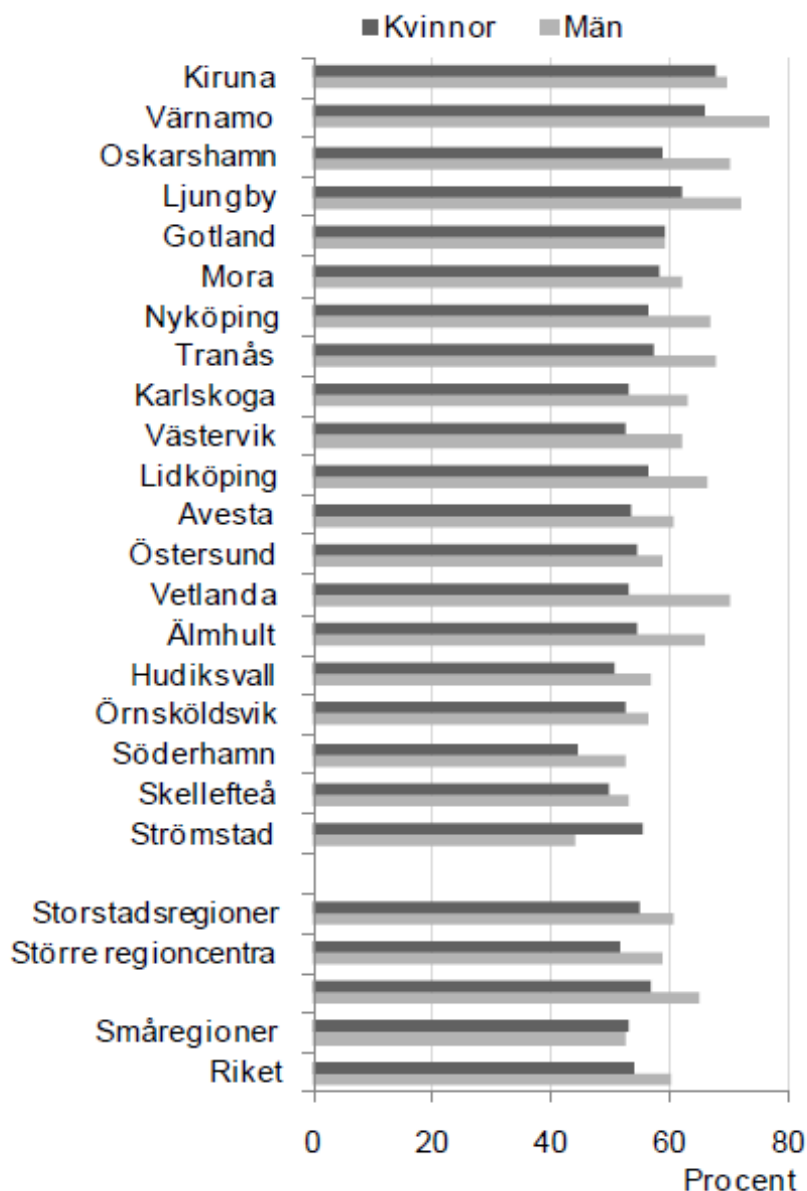
⁵¹ Regeringen 2011, Ny utredning om utrikes föddas kvinnors arbetskraftsdeltagande

⁵² Regeringen 2011, Budgetpropositionen 2011/12, utgiftsområde 13, s. 26

Figur 10. Sysselsatta bland inrikes och utrikes födda 20-64 år, per FA-region i mindre regioncentra, år 2008. Procent (sorterat efter differensen mellan inrikes och utrikes födda avseende andel sysselsatta).⁵³

⁵³ SCB, 2010, Integration – ett regionalt perspektiv

Figur 11. Sysselsatta utrikes födda kvinnor och män, 20-64 år per FA-region i mindre regioncentra, år 2008. Procent (sorterat efter differensen mellan inrikes och utrikes födda avseende andel sysselsatta).⁵⁴

5.1.1 Goda exempel

- *Anställ kompetensen* är ett projekt som drivs av Länsstyrelsen i Stockholms län med syfte att synliggöra att det finns en stor kompetensresurs bland de arbetslösa utrikes födda. Projektet genomförs i samarbete med många andra aktörer som till exempel Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Södertälje kommun, Svenskt näringsliv, LO-distriktet i Stockholms län. Aktörerna vill lyfta och synliggöra kompetensresurser som finns, för att matcha dessa mot utbud och efterfrågan. Arbetet bedrivs genom seminarium, möten, temadagar, företagsbesök och liknande aktiviteter.⁵⁵

⁵⁴ SCB, 2010. Invandring – ett regionalt perspektiv.

⁵⁵ Länsstyrelsen Stockholms län, 2010, Anställ kompetensen,

- Ragunda kommun genomförde under 2004-2007 *Göteborgsprojektet*. Det var ett samarbete mellan Ragunda och Göteborg. Projektet bedrevs som försöksverksamhet och beviljades 2 miljoner kronor från regeringen. Grundtanken var att rekrytera arbetskraft från starkt segregerade områden i Göteborg och matcha den kompetens som finns där med behovet i Ragunda. Kommunen erbjöd vissa förmåner till dem som flyttade in, exempelvis fri hyra i sex månader. Även utbildning erbjöds till dem som var intresserade, främst industriteknisk utbildning. 95 % av dem som avslutade utbildning lyckades få arbete. Detta berodde främst på att kommunen lyckats aktivera näringslivet som gett feedback på projektet och visat vilka framtida behov de har med tanke på personer som ska utbildas. En av grundidéerna bakom denna satsning var att just täcka behovet av arbetskraft med utgångspunkt i 40-talisternas framtida pension. En kort summering av antalet inflyttade gav: 14 hushåll på totalt 27 personer. En annan idé var att kunna sprida arbetssättet till andra kommuner. Detta tog Norrlandsförbundet fast på och arbetar med sju andra kommuner för att matcha arbetskraft med behov som finns i kommunerna.⁵⁶
- Glesbygds- och landsbygdskommuner som Gnosjö och Emmaboda har lyckats väl med matchning. Arbetsmarknadsintegrationen beror till stor del på den struktur som byggts. De involverar näringsliv, ideella organisationer och invandrare med liknande bakgrund som förstår nyanländas situation och kan vara behjälpliga.⁵⁷

5.1.2 Diskussionsfrågor

1. Ett mål i Vision 2025 är att "Gotland ska ha en väl fungerande arbetsmarknad som syftar till att öka sysselsättningen att minska utanförskapet." Hur kan olika aktörer på Gotland arbeta för att minska skillnaden mellan inrikes föddas och utrikes föddas sysselsättning? Vad kan man göra för att snabba på processer för att utrikes födda ska kunna bli självförsörjande?
2. Ett mål i Vision 2025 är att "Arbetslivets behov av rätt kompetens ska tillgodoses". Vilka insatser behövs för att invandring skulle kunna bli en resurs för att täcka framtida behov av arbetskraft?
3. Diskutera matchning av arbetskraft, hur kan nyanlända invandrare matchas med arbetsmarknaden på Gotland?
4. Vilka lärdomar och erfarenheter går att använda utifrån exemplen från andra kommuner och hur kan det appliceras på Gotland?
5. Hur kan näringslivet aktiveras i flyktingmottagandet?

⁵⁶ Glesbygdsverket, 2005, Integration och regional utveckling. s.64-65, Suntliv, 2006, Arbetskraftsförsörjning och integration - "Göteborgsprojektet" & Ragunda kommun, 2006, Sammanfattning Arbetskraftsförsörjning integration "Göteborgsprojektet".

⁵⁷ FORES, 2010, Svenska kommuners behov av invandring. s.4

5.2. Företagande

Som nämnts tidigare startar personer som invandrar till Sverige ofta företag. Tillväxtverket har bedrivit ett projekt som handlar om att främja utlandsföddas företagande. Antalet företag som startas av utlandsfödda personer har ökat från cirka 4400 år 2001 till 7700 år 2008. Mellan 13 och 15 procent av alla företagare uppskattas vara födda utomlands. Andelen kvinnor som driver företag är lägre än andelen män både bland de födda i Sverige och bland de födda utomlands. Kvinnor driver företag i samma utsträckning oavsett om de är födda i Sverige eller i utlandet. Män födda i Sverige driver företag i något högre utsträckning än män födda utomlands. År 2006 omsatte företagen som drivs av personer med utländsk bakgrund nära 110 miljarder kronor och bidrog med drygt 35 miljarder till BNP.⁵⁸

Det finns många exempel på utlandsfödda entreprenörer som driver företag. Ett exempel är Apollos grundare som härstammar från Grekland. Grundarna bar med sig ny kunskap, idéer och erfarenheter från Grekland. Med dessa kunde de utveckla sin verksamhet framgångsrikt. Detta är bara ett av många exempel på invandrare som lyckat väl på grund av att de besitter kunskap som inte funnits på plats innan. Om drivkraften bakom företagandet är svårigheter att komma in på arbetsmarknaden eller en genuin önskan om att driva ett företag är osäkert. Tankesmedjan FORES menar att bristen på arbetstillfällen för utlandsfödda är något som bidrar positivt till företagsamhet och entreprenörskap⁵⁹. En förutsättning för nyanlända invandrare ska kunna starta företag är ett gott företagsklimat.

5.2.1 Ett företagsklimat med förutsättningar för *alla* att vara företagare

Precis som med introduktionen till det svenska samhället bör generella åtgärder vara huvudstrategin även när det gäller företagande. Ett gott företagsklimat gynnar alla som vill starta företag oavsett var de kommer ifrån och vilket kön de har. Ibland kan det dock behövas riktade insatser för olika grupper för att strukturella faktorer kan påverka möjligheterna och förutsättningarna att starta företag. Exempel på sådana satsningar är Tillväxtverkets satsning på att ta tillvara utlandsföddas vilja att vara företagare och ”skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag”⁶⁰. En studie som länsstyrelsen i Skåne genomförde 2003 bland invandrare som driver företag i livsmedelsbranschen visade att information om företagande sällan når invandrare. De intervjuade menade att de saknar information och ofta känner sig motarbetade.⁶¹

Målbilden i Vision 2025 är att ”klimatet för företagande ska vara tillåtande och uppmuntrande” och att ”Gotland ska vara ledande när det gäller idéutveckling, entreprenörskap och nyföretagande.” I Region Gotlands tillväxtprogram är målet att placera sig bland de 100 bästa i Svenskt näringslivs ranking⁶². I undersökningen 2011 hamnar Gotland på plats 208 av 290.⁶³ Enligt en annan undersökning genomförd av SKL rankas Gotland på plats 157 av 166 undersökta kommuner⁶⁴. Även om generella åtgärder är huvudstrategin kan det krävas specifika insatser för att främja utlandsföddas företagande.

⁵⁸ Tillväxtverket, Utlandsföddas företagande i Sverige – fakta och statistik

⁵⁹ FORES, 2010, Svenska kommuners behov av invandring. s.19

⁶⁰ Tillväxtverket 2010, Företagare med utländsk bakgrund, 2011-09-30

⁶¹ Länsstyrelsen i Skåne län 2003, Småföretagare med utländsk bakgrund

⁶² Region Gotland, 2008, Tillväxtprogram – Mål och struktur

⁶³ Svenskt Näringsliv, 2011, Företagsklimat – ranking 2011

⁶⁴ SKL, 2011, Företagsklimatet 2011. s.24

5.2.2 Goda exempel

- W7 Dalarna Resurscentra arbetar med, integration, jämställdhet och entreprenörskap. De hjälper personer som vill starta företag med personlig rådgivning och driver en "företagsskola". För att locka till sig invandrare har de årliga inspirationsdagar direkt riktade till denna grupp. Informationen presenteras på enkel svenska, presenterar företag som hjälper till med etablering och möjlighet ges till en intervjustund med företagare med utländsk bakgrund. Dessa företagare berättar om hur de startade företaget, vad som var svårt respektive lätt. W7 finansieras av strukturfonderna mål 2 och samarbetar med Almi och Internationella företagarföreningen i Sverige (IFS). IFS syfte är att öka företagandet bland invandrargrupper, höja kompetensen hos de enskilda invandrarföretagen och att verka för ett förbättrat klimat för invandrarföretag. Almis samarbete med W7 och IFS består av finansiering och rådgivning till företag i olika skeden.⁶⁵
- I Stockholm har möten arrangerats (Business Dating) för att skapa personliga möten mellan nyanlända som vill starta företag och redan etablerade företagare i Sverige. De ges en arena för att träffas och utbyta affärsidéer och kunskaper. Det ger en möjlighet till de nyanlända att få information och inspiration samt möjlighet att skapa ett kontaktnät för sitt eventuella framtida företagande i Sverige. De får också bidra med sina erfarenheter och kompetenser till existerande företag. För företagarna ger det en möjlighet att dela med sig av sina kunskaper och skapa global tillväxt utan att ens behöva resa från Sverige. De som flyttar till Sverige erbjuder och efterfrågar varor och tjänster som etablerade företag ibland inte erbjuder.⁶⁶

5.2.3 Diskussionsfrågor

1. Hur kan ett gott företagsklimat på Gotland kopplas till integration?
2. Vilka satsningar kan olika aktörer göra för att stödja invandrare som vill starta företag? Hur kan befintliga insatser och nätverk utvecklas?
3. Hur kan redan etablerade gotländska företagare ta tillvara på kunskap från utlandsfödda?
4. Vilka lärdomar och erfarenheter går att hitta i de "goda exemplen" och hur kan det appliceras på Gotland?

⁶⁵ Karin Eriksson, projektledare för W7, telefonkontakt 2011

⁶⁶ My newsdesk 2009, Businessdating – nyanlända som vill starta företag möter svenska företagare som vill växa den 13 maj i Södertälje

6. Vägar framåt

I avsnitten ovan har problem och behov presenterats, goda exempel från andra delar av Sverige har beskrivits och möjlighet till diskussion har getts. Förhoppningsvis har du som läsare redan nu fått idéer om vad som bör och kan göras på Gotland. Nedan diskuterar vi några av de åtgärder som är nödvändiga eller tänkbara.

6.1 Bostäder är en förutsättning

En förutsättning för att människor ska kunna komma till Gotland är att de har någonstans att bo. För närvarande råder det brist på bostäder i centralort kring Visbyområdet. Det höga bostadstrycket på centralort skapar vissa problem med tanke invandring och vilka alternativ till boende denna grupp har. En förutsättning för att kunna leva upp till överenskommelsen om mottagning av flyktingar och andra skyddsbehövande är att det finns bostäder att tillgå. Kanske behövs nya kreativa lösningar för att hitta boenden till de flyktingar som vill komma till Gotland?

Det finns också, enligt myndigheterna, viktiga omvärldsfaktorer som ligger utanför reformen som kan påverka reformens genomförande och dess resultat. Tillgången på bostäder påverkar t.ex. hur lång tid det tar att bli anvisad en plats i en kommun.⁶⁷

6.2 Samarbete med potentiella arbetsgivare

En avgörande faktor för att personer ska kunna flytta till Gotland är att det finns möjlighet till egen försörjning. Insatserna inom etableringsreformen syftar till just egenförsörjning och tillsammans skulle flera olika aktörer kunna utveckla arbetet med att erbjuda bra arbetsmarknadsförberedande insatser.

6.3 Social integration

För att en människa ska trivas är inte bara jobb och bostad viktigt utan också att få känna sig delaktig och som en del av ett sammanhang. Eftersom antalet utrikes födda personer är så litet på Gotland finns det få föreningar, som finns på andra orter med stora antal utrikes födda. Dessa föreningar spelar ofta en viktig roll för att personer ska känna trygghet, få kontakter och vänner. Insatser för att skapa mötesplatser mellan människor med olika bakgrund kan därför vara viktigt. Sådana insatser kan också spela en stor roll för kontakten med arbetsmarknaden eftersom kontakter kan leda till möjliga vägar in till en praktik eller ett jobb.

Föreningslivet och ideella organisationer spelar en viktig roll i samhället för att stärka integrationen. Det kan användas med syfte till många andra olika saker som, aktiv fritid för individen, öka gemenskapen och delaktigheten i samhället i stort.⁶⁸

6.4 Goda exempel

- En kommun som arbetat aktivt med föreningslivet är Nora kommun. Kommunen uttrycker sig enligt följande.

Föreningarna skapar en möjlighet för alla norabor att ha en aktiv fritid i gemenskap och för utveckling. Vi hjälper dig att hitta den förening som motsvarar ditt önskemål om en aktiv fritid och om det finns behov kan vi också hjälpa dig till ett första möte med föreningen.⁶⁹

⁶⁷ Regeringen 2011, Budgetpropositionen 2011/12, utgiftsområde 13, s. 26.

⁶⁸ Region Gotland, 2008, Vision 2025. s.20, FORES, 2010, Svenska kommuners behov av invandring. s.4

⁶⁹ Nora kommun 2010, Föreningar – i Nora kommun finns ett rikt föreningsliv.

I Nora kommun vill man också synliggöra alla aktörer som kan bidra till medborgarens delaktighet i samhället. Detta sker främst genom olika träffar där aktörerna presenterar sig och sin verksamhet. Detta bidrar också till en ökad samordning av det befintliga utbudet.⁷⁰

- I Valdemarsvik kan kommuninvånarna ställa upp som faddrar för att göra det lättare för nyanlända flyktingar och invandrare att komma in i lokalsamhället. De menar att ett socialt nätverk är av stor betydelse för att förstå och bli delaktiga i det svenska samhället. Faddrar och flyktingar/invandrare matchas utifrån gemensamma intressen och erfarenheter⁷¹.

6.5 Information och markandsföring

De som får uppehållstillstånd som flyktingar, skyddsbehövande eller anhöriga till dem väljer själva var de vill bo i Sverige och de som får hjälp med att hitta en bostadsort måste kunna få information om vad Gotland har att erbjuda. Avgörande för att individer ska kunna välja Gotland är att de nås av sådan information. En möjlighet är att flera aktörer går samman och tar fram information om vad Gotland har att erbjuda. Det handlar inte bara om bostad och jobb utan även föreningsliv, fritidsaktiviteter, barnomsorg och skola, allt sådant som gör att människor ska trivas och få livet att gå ihop.

6.6 Kraftsamling i projekt

Ett sätt att få igång ett arbetssätt eller sätta fokus på ett område är att driva ett projekt. Projekt ger en möjlighet att under en begränsad period kraftsamla och testa nya metoder och idéer. Projektet måste ha fokus på långsiktighet och hållbara resultat efter projektets slut för att inte bli en tillfällig företeelse som sedan glöms bort. Det finns flera olika typer av ekonomiskt stöd att söka för utvecklingsprojekt. Några är Ungdomsstyrelsen, Allmänna arvsfonden, Europeiska integrationsfonden, Europeiska flyktningfonden, Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden. Villkoren och vem som får söka skiljer sig åt, men gemensamt är att samarbete mellan olika aktörer premieras.

6.7 Samarbete

Genomgående i de olika exemplen som presenterats är det flera olika aktörer som samarbetat och bidragit till en lyckad invandring och integration. På Gotland finns många aktörer som redan idag samarbetar i olika konstellationer och kring olika frågor. Beslutsvägarna är korta och viljan till samverkan stor och det bör utnyttjas även för detta område.

Ung Företagssamhet	Röda korset	Tillväxt Gotland
Scienc Park	Almi	Region Gotland
		Reksam
Hushållningssällskapet	Hur kan vi samarbeta?	Rädda barnen
Tryggare Gotland	Hembygdsföreningar	
Regionala partnerskapet	Länsstyrelsen	Lokala utvecklingsföreningar

⁷⁰ Nora kommun 2010, Föreningar – i Nora kommun finns ett rikt föreningsliv.

⁷¹ Valdemarsviks kommun 2010, Fadder

6.6 Diskussionsfrågor

1. Vad kan olika aktörer göra för att fler nyanlända invandrare ska komma till Gotland?
2. Vilka alternativ till boende skulle kunna vara möjliga förutom centralort?
3. Diskutera föreningslivet och det goda exemplet. Använder Gotland föreningslivet på samma sätt som i Nora? Profilerar sig föreningslivet på Gotland mot invandring och integration?
4. Hur skulle gotländska aktörer tillsammans kunna marknadsföra Gotland till nyanlända invandrare? Vad kan lyftas fram för att få fler att välja Gotland?
5. Finns det några projekt på Gotland idag som berör invandring och integration? Hur kan initiativ till projekt uppmuntras?
6. Vilka typer av projekt skulle kunna vara aktuella för Gotland? Vilka aktörer skulle kunna vara drivande i projekt?
7. Hur kan olika aktörer på Gotland samarbeta kring invandring och integration? Vilka aktörer är viktiga?
8. Hur kan integration bli en naturlig del av utvecklings- och tillväxtåtgärder?
9. Vilka kunskapsbehov finns hos olika aktörer för att kunna arbeta vidare?
10. Vilka är de viktigaste åtgärderna för att Gotland ska kunna öka sin invandring?
11. Vilka aktörer är viktiga för att åtgärderna ska få bra effekt?
12. Hur ser situationen ut på Gotland år 2025 när det gäller invandring och integration?

7. Källor

Alla elektroniska källor anges med fullständig URL-adress för att läsaren lätt ska kunna hitta källan och läsa mer. Datumet som anges efter webbadressen är det datum då källan hämtades.

Arbetsförmedlingen, 2010, *Generationsväxling och regionernas befolkning*,

<http://www.landsbygdsnatverket.se/download/18.7e1323431288aff333480001406/utrikesf%C3%B6dda+-+landsbygd+-+af.pdf>, 2011-11-04

Arbetsförmedlingen, 2011, *Prognos våren 2011*,

<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Statistik-prognoser/Prognoser/Prognoser/Gotland/6-8-2011-Arbetsmarknadsutsikterna-varen-2011.html>, 2011-11-04

Arena för tillväxt, 2010, *Sveriges nya geografi 2011*,

<http://www.arenafortillvaxt.com/files/publikationer/pdf/Slutversion1juli2.pdf>, 2011-11-04

Europeiska kommissionen, 2011, *EU:s agenda för integration*,

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/911&format=HTML&aged=1&language=SW&guiLanguage=en>

Europeiska unionen, 2006, *Europas demografiska framtid – En utmaning som öppnar möjligheter*,

http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/situation_in_europe/c10160_sv.htm, 2011-09-30

Eurostat, 2010, *Demography report 2010 - Older, more numerous and diverse Europeans*,

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=502&langId=en>, hämtad 2011-09-30

FORES, 2010, *Svenska kommuners behov av invandring*,

<http://fores.se/assets/126/Svenska-kommuners-behov-av-invandring-FORES-Policy-Paper-2010-2.pdf>, 2011-11-04

Glesbygdsverket, 2005, *Integration och regional utveckling*,

<http://www.lansstyrelsen.se/jamtland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2005/Integration-och-regional-utveckling.pdf>, 2011-11-04

Glesbygdsverket, 2007, *Kartläggning av strategier för att öka befolkningen i kommuner och regioner*,

http://www.tillvaxtanalys.se/tua/export/sv/filer/publikationer-arkiv/gbv/rapporter/2007/Kartlaeggning_av_strategier_foer_att_oeka_befolkningen.pdf, 2011-11-04

Landsbygdsnätverket och Newsmill, 2011, *Landsbygden behöver nya svenskar!*

[http://www.landsbygdsnatverket.se/download/18.5075e861320679518380004246/Integrationsbroschyr+\(3\).pdf](http://www.landsbygdsnatverket.se/download/18.5075e861320679518380004246/Integrationsbroschyr+(3).pdf), 2011-12-15

Länsstyrelsen i Gotlands län, 2011, *Bostadsmarknadsanalys för Gotlands län 2011*,

<http://www.lansstyrelsen.se/gotland/SiteCollectionDocuments/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/boende/Regional%20BMA%202011.pdf>, 2011-11-04

Länsstyrelsen i Skåne län, 2003, *Småföretagare med utländsk bakgrund*,

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2003/skaneutveckling200339.pdf>, 2011-10-28

Länsstyrelsen i Stockholms län, *Anställ kompetensen*,

<http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/naringsliv-och-foreningar/kunskap-och-kompetensforsorjning/anstall-kompetensen/Pages/default.aspx>

Länsstyrelsen Södermanlands län, 2010, *Sörmlandsbilder 14 "Mångfald Mod Marknad"*,

<http://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/2010/sormlandsbilder-14-mmm.pdf>, 2011-11-04

Migrationsverket, 2011, *Arbeta i Sverige*,

<http://www.migrationsverket.se/info/Arbeta.html>, 2011-11-04

Migrationsverket, 2011, *Beviljade arbetstillstånd*,

<http://www.migrationsverket.se/download/18.57c92aec130eb7a09cf800021025/oversikt2005-2011.pdf>, 2011-10-28

Migrationsverket, 2011, *Flyktingkvoten*,

<http://www.migrationsverket.se/kvot>, 2011-10-28

Migrationsverket, 2011, *Skydd och asyl i Sverige*,

<http://www.migrationsverket.se/info/skydd.html>, 2011-10-28

Migrationsverket, 2011, *Flytta till någon i Sverige*,

<http://www.migrationsverket.se/info/flytta.html>, 2011-10-28

Migrationsverket, 2011, *Kommunmottagna enligt ersättningsförordningen 2010*,

<http://www.migrationsverket.se/download/18.57c92aec130eb7a09cf800025447/Kommunmottagna+personer+enligt+ers%C3%A4ttningsf%C3%B6rordningen+2010.xls>, 2011-10-28

My newsdesk, 2009, *Businessdating – nyanlända som vill starta företag möter svenska företagare som vill växa* den 13 maj i Södertälje,

<http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/foeretagarna-stockholm-laens-ab/pressrelease/view/businessdaiting-nyanlaenda-som-vill-starta-foeretag-moeter-svenska-foeretagare-som-vill-vaexa-den-13-maj-i-soedertaelje-293295>, 2011-09-30

Mångkulturella Sverige, 2011, *Varför mångfald och hur kan det gynna den svenska ekonomin?*,

<http://www.mangkulturellasverige.se/sida2.html>, 2011-11-04

Nationalencyklopedin, 2011,

www.nationalencyklopedin.se, 2011-12-15

Nora kommun, 2010, *Föreningar – i Nora kommun finns ett rikt föreningsliv*.

<http://kommun.nora.se/omsorghjalp/invandringochintegration/foreningar.4.19b51d27126e64851c0800011036.html>, 2011-09-30

Ragunda kommun, 2006, "Sammanfattning Arbetskraftsförsörjning integration "Göteborgs-projektet"

http://www.sjv.se/download/18.1d7062ed133ee6f94868000599/Biilaga_D_Ragunda_rapport.pdf, 2011-12-15

Regeringen, 2010, *Fickfakta 2010 – statistik om integration*,

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/15/93/72/c453d413.pdf>, 2011-11-04

Regeringen, 2011, *Migrations- och asylpolitik*,

www.regeringen.se/sb/d/9685, 2011-10-28

Regeringen, 2011, *Budgetpropositionen för 2012, Proposition 2011/12:1, utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet*,
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/17/55/29/a8a1876c.pdf>, 2011-11-04

Regeringen, 2011, *EU 2020 – Fler jobb i ny EU-strategi*,
<http://www.sweden.gov.se/sb/d/2504> , 2011-10-28

Regeringen, 2011, *Ny utredning om utrikes föddas kvinnors arbetskraftsdeltagande*
<http://www.regeringen.se/sb/d/15123/a/178140>, 2011-12-15

Region Gotland, 2007, *Bostadsförsörjningsplan Gotland 2008-2013*,
http://www.gotland.se/imcms/GetDoc?meta_id=13032, 2011-11-04

Region Gotland, 2007, *Underlag från de sex arbetsgrupperna – Bo och Leva/Stad och land*,
<http://www.gotland.se/imcms/34099>, 2011-11-04

Region Gotland, 2008, *Mål och struktur*,
<http://www.gotland.se/imcms/42503>, 2011-11-04

Region Gotland, 2008, *Regionalt tillväxtprogram för Gotland 2008-2011*,
<http://www.gotland.se/imcms/41773>, 2011-11-04

Region Gotland, 2008, *Vision Gotland 2025*,
<http://www.gotland.se/imcms/38064>, 2011-11-04

Region Gotland, 2010, *ByggGotland Översiktsplan för Gotlands kommun 2010-2025*,
<http://www.gotland.se/imcms/50630>, 2011-11-04

Region Gotland, 2010, *Regionala tillväxtprogrammet – insatsdokument*,
<http://www.gotland.se/imcms/48765>, 2011-11-04

Region Gotland, 2011, *Tillväxtarbete*,
<http://www.gotland.se/imcms/5213>, 2011-11-04

Regionfakta, 2011, *Invandrare och utvandrare 2010. Gotlands län*
<http://www.regionfakta.com/Gotlands-lan/Befolkning-och-hushall/Invandring-och-utvandring/>,
 2011-12-16

Regionfakta, 2011, *Utrikesfödda kvinnor och män 2010-12-31*
<http://www.regionfakta.com/Gotlands-lan/Befolkning-och-hushall/Utrikesfodda-kvinnor-och-man/>,
 2011-12-16

Regionfakta, 2011, *Medborgarskap hos länets invandrare och utvandrare 2009*
<http://www.regionfakta.com/Gotlands-lan/Befolkning-och-hushall/Medborgarskap-hos-lanets-in-och-utvandrare/>, 2011-12-16

Statistiska centralbyrån (SCB), 2010, *Integration – ett regionalt perspektiv*,
http://www.scb.se/statistik/publikationer/LE0105_2010A01_BR_BE57BR1001.pdf, 2011-11-04.

Strömsunds kommun, 2010, *Livet på landet*,
<http://www.stromsund.se/5513.html>, 2011-11-04

Sveriges kommuner och landsting (SKL), 2008, *Från Svarthålsbyn till Möllevången – kommunerna och integrationen*.

Sveriges kommuner och landsting (SKL), 2010, *Framtidens utmaning – välfärdens långsiktiga finansiering*.

http://brs.skl.se/brsbibl/kata_documents/doc39695_1.pdf, 2011-10-28

Sveriges kommuner och landsting (SKL), 2011, *Företagsklimatet 2011*,
http://brs.skl.se/brsbibl/kata_documents/doc40019_1.pdf, 2011-11-04

Svenska ESF-rådet, 2011, *Interkulturell dialog för hållbar utveckling i Södertälje*,
<http://www.esf.se/sv/Projektbank/Projektexempel-Integrationsfonden/Interkulturell-dialog-for-hallbar-utveckling-i-Sodertalje1/>, 2011-12-15

Svenska EFS-rådet, 2011, *Integrationsfonden*,
<http://www.esf.se/sv/vara-program/Integrationsfonden/Om-Integrationsfonden/>

Svenska ESF-rådet, 2011, *Socialfonden*,
<http://www.esf.se/sv/vara-program/Socialfonden/Om-Socialfonden>, 2011-11-04

Svenskt Näringsliv, 2011, *Företagsklimat – ranking 2011*,
<http://foretagsklimat.svensktnaringsliv.se/rankingall.do>, 2011-11-04

Suntliv, 2006, *Arbetskraftsförsörjning och integration – Göteborgsprojektet*
<http://www.suntliv.nu/Projekt/Idebanken/Projekt-och-exempel/Arbetskraftsforsorjning-och-integration---Goteborgsprojektet/>, 2011-11-04

Tillväxtanalys, 2010, *Regional tillväxt 2010*,
http://www.tillvaxtanalys.se/tua/export/sv/filer/publikationer/rapporter/Rapport_2010_12.pdf,
2011-11-04

Tillväxtverket, 2010, *Utlandsföddas företagande i Sverige – fakta och statistik*
<http://publikationer.tillvaxtverket.se/ProductView.aspx?ID=1489>, 2011-11-04

Tillväxtverket, 2011, *De europeiska regionala strukturfondsprogrammen*
<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/omeuprogram/deregionalastrukturfondsprogrammen.4.21099e4211fdb8c87b800017248.html>, 2011-11-04

Tillväxtverket, 2011, *FA-regioner*
<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/faktaochstatistik/omregionalutveckling/faregioner.4.21099e4211fdb8c87b800017664.html>, 2011-11-04

Tillväxtverket, 2011, *Företagare med utländsk bakgrund*,
<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/insatserfortillvaxt/flerochvaxandeforetag/foretagaremedutlandskbakgrund.4.3c4088c81204cca906180008636.html>, 2011-09-30.

Tillväxtverket, 2011, *Kriterier för indelning i regionfamiljer*,
<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/faktaochstatistik/omregionalutveckling/regionfamiljer/kriterierforindelningiregionfamiljer.4.21099e4211fdb8c87b800017875.html>, 2011-11-04

Valdemarsviks kommun, 2010, *Fadder*,
<http://www.valdemarsvik.se/sv/Publik/Stod--Omsorg/Flykting/Fadder/>, 2011-12-15

Valdemarsviks kommun, 2010, *Projekt Flykting söker bonde*,

<http://www.valdemarsvik.se/sv/Publik/Stod--Omsorg/Flykting/Projekt-Flykting-soker-bonde/>, 2011-12-15

Vi i Sverige, 2010, Värdet av invandrades utbildning,

<http://sites.google.com/site/viisverige/Home/vaerdet-av-invandrades-utbildning>, 2011-12-15

W7 Dalarna resurscentra, 2011, telefonkontakt med projektledaren Karin Eriksson 2011

Wikipedia, 2011,

www.wikipedia.org, 2011-12-15